

De Lichtbrenger

voor zoekers naar waarheid

Lucifer[®]

*Actuele onderwerpen gezien in het licht van de Oude Wijsheid of Theo-sofia:
de gemeenschappelijke bron van alle grote wereldreligies, filosofieën en wetenschappen*

**Communicatie: we
kunnen niet zonder**

**Universele
symboliek uit de
Mysteriescholen**

**Vluchtelingen,
migratie en karma**

**Het belang van
(media)wijsheid**

**De innerlijke groei
van dieren en
planten**

Foto omslag:

De bovenste etage van de Borobudur, een buddhistisch heiligdom in het centrum van het Indonesische eiland Java.

Inhoud Lucifer – de Lichtbrenger

40e jaargang | nummer 4 | augustus 2018

Licht op ...

Communicatie: we kunnen niet zonder

p. 106

Communicatie is voor ons allen een vanzelfsprekendheid. Maar hoe werkt dat proces eigenlijk?

Herman C. Vermeulen

Universele symboliek uit de Mysteriescholen

p. 109

Deel twee van de serie over kunst gaat in op de universele symboliek uit de Mysteriescholen. En hoe interpreteren we oude en meer hedendaagse mythen vanuit de Theosofia?

Herman C. Vermeulen

Vluchtelingen, migratie en karma

p. 119

Er wordt veel over het vraagstuk van vluchtelingen gesproken. *Lucifer* doet dit vanuit het perspectief van karma.

Barend Voorham

Het belang van (media)wijsheid

p. 124

Sociale media als WhatsApp, Facebook, Instagram en Twitter zijn nauwelijks meer weg te denken uit ons leven. Hoe leren we kinderen om wijs om te gaan met sociale media? Wat zijn sociale media, hoe sociaal zijn ze eigenlijk en welk perspectief biedt de Theosofie hierop?

Erwin Bomas

Hermes, de boodschapper van de goden.

Aanvulling op 'Religie en hervorming — vanuit theosofisch gezichtspunt'

p. 130

Verklaring van de door Edward Bellamy gebruikte term *Nationalism*.

Redactie

International Theosophical Conference 2018 in Berlijn

p. 132

Kort verslag van de in juli 2018 gehouden ITC in Berlijn.

Barend Voorham

Gesignaleerd

134

» Recent onderzoek aan de planeet Jupiter

Uw vragen

137

» De innerlijke groei van dieren en planten

Activiteiten Agenda

140

» Lezingen augustus-oktober 2018

Licht op ...

Communicatie: we kunnen niet zonder

Communicatie is voor ons allen een vanzelfsprekendheid. Maar hoe werkt dit eigenlijk? Hoe kan het dat we soms een klik met iemand kunnen ervaren? Hoe kunnen we onze communicatie verbeteren? We communiceren de gehele dag. Of we dat nu verbaal of non-verbaal doen, bijvoorbeeld met geluid, aanraking, gebaren, visuele seinen of met onze houding, we zijn continu bezig met het uitwisselen van signalen. Kortom, communicatie is een essentieel deel van ons sociaal systeem. Straks zullen we aantonen dat het de essentie van het leven is. Mensen, dieren, de gehele natuur: alle wezens zijn in voortdurende uitwisseling met elkaar. En zoals u kunt lezen in het artikel over mediawijsheid in dit nummer, heeft de moderne techniek ons daar nog een paar zintuigen bijgegeven.

Definitie van communicatie

Hoe zien we communicatie? Wat verstaan we eronder? Een veelgebruikte definitie is deze:

Communicatie (van het Latijnse *commūnicāre*, wat 'delen' betekent) is de handeling van het overbrengen van betekenissen van de ene entiteit of groep naar de andere door het gebruik van wederzijds begrepen tekens en signaalregels.⁽¹⁾

Dit is een zeer ruime definitie. Deze roept daarom de vraag op: valt daar bijvoorbeeld ook de samenwerking met onze cellen en organen onder? Of zien we communicatie meer als iets dat zich op direct menselijk niveau afspeelt?

Je hoeft niet lang na te denken om je te realiseren dat wij op heel veel gebieden communiceren. Denk aan onze huisdieren die feilloos onze gemoedstoestand aanvoelen. Ook heeft veel onderzoek aangetoond dat er met bomen en andere planten uitwisseling plaatsvindt. En we communiceren in feite ook met onze organen, bijvoorbeeld als we nerveus zijn en onze maag opspeelt, enzovoort. We vinden communicatie zo gewoon dat we er niet meer over nadenken als we communiceren. We doen het 24/7, jaar in jaar uit, leven na leven (uitgaande van reïncarnatie).

Nieuwe vormen van communicatie

De moderne media hebben onze reikwijdte zowel in afstand als in kwaliteit vergroot. En met dat laatste bedoelen we op sociaal en moreel vlak. Er is immers een belangrijk sociaal en cultureel filter weggevallen.

Maar de moderne media vergroten niet alleen de kwaliteit, ze roepen ook veel afleiding op. Daarom is er een groep mensen die zich afvraagt of er wel sprake is van kwaliteitsverbetering. Er zijn momenteel hele bewegingen die ervoor pleiten minder digitale media te gebruiken. Het is dus veel meer onze directe eigen verantwoordelijkheid geworden. We krijgen informatie aangeboden die niet direct in onze belangstelling ligt. Die informatie kan iets in ons wakker maken wat we juist overwonnen hadden, waardoor het weer een uitdaging vormt. Maar hieraan is ook een positieve kant. We maken kennis

met andere gebieden zonder ervoor te hoeven reizen. We doen ervaringen op die ons kunnen doen groeien in ontwikkeling. Zo worden we universeler, zonder daar veel voor te hoeven doen.

Wanneer hebben we een ‘klik’?

Het uitzenden van signalen doen we dus continu. Waarom reageert niet iedereen daarop? En waarom gaat die uitwisseling soms heel goed? Als we succesvol zijn en er een positieve reactie plaatsvindt bij de ontvanger, zeggen we vaak: “We hebben een klik.”

Hoe werkt dat? Het gaat zoals gezegd om het uitwisselen van signalen met gebruik van al onze zintuigen, en dat zijn niet alleen onze uiterlijke zintuigen. Maar een goede ‘klik’ duidt er ook op dat de ontvanger in staat was onze signalen op een redelijke wijze te interpreteren en te begrijpen. Of zijn begrip meteen helemaal juist of nog onvolledig was, is iets waar we meestal wel snel achter komen. Buiten dit positieve voorbeeld kennen we natuurlijk vele vormen van ongewenste communicatie of miscommunicatie.

In de praktijk blijkt dat we soms langer contact nodig hebben om de inhoud van elkaars signalen te leren begrijpen. Dit geeft aan dat we op verschillende niveaus kunnen communiceren: van oppervlakkig tot zeer diep.

Jezelf geschikt maken

We kunnen communiceren als we de juiste eigenschappen hebben (ontwikkeld) of de moeite nemen om deze te ontwikkelen. Laten we het bekende voorbeeld van de zender en ontvanger nemen. Een zender en ontvanger kunnen alleen maar met elkaar communiceren als er overdracht plaatsvindt in de vorm van energie, van elektromagnetische golven met een overeenkomstige frequentie. De zender vibreert. De ontvanger kan die energie alleen ontvangen als deze zelf gevoelig is voor die frequentie. Er moet dus een hoge mate van overeenstemming zijn, anders wordt de ontvanger niet in resonantie, niet in ‘gelijke beweging’ gebracht. Een interessante vraag is trouwens of er verschil is tussen *harmonie* en *resonantie*.

Naast de noodzaak van resonantie is er de vraag: kan de ontvanger de boodschap ook decoderen? Hoe goed had de zender de boodschap op die frequentie gemoduleerd? De analogie tussen zender en ontvanger enerzijds en de communicatie tussen mensen (of andere wezens) anderzijds gaat heel ver. Afstanden, storingen, zenders die elkaar beïnvloeden: ze spelen allemaal ook bij ons mensen, zij het dat we dan niet moeten denken in fysische grootheden zoals meters of voltages maar in mentale grootheden (die we nog niet kennen, bijvoorbeeld ‘de eenheid van mentale afstand’).

De voorwaarde voor de goede overdracht van de inhoud van een boodschap is eenvoudig te herkennen. Stel dat je een college wiskunde wilt volgen. Het vereist een zekere voorkennis om de boodschap van de professor te kunnen begrijpen. Datzelfde geldt voor moeders die hun baby willen begrijpen. Zo ook in de kunstwereld: kunst roept iets in ons op, laat iets in ons ontwaken, als we de vereiste dynamiek in ons denken hebben.

Communicatie is meer dan alleen het uitwisselen van signalen

Communicatie kan ons de indruk geven alsof er een uitwisseling is tussen twee losstaande, gescheiden wezens. Zo’n indruk leidt tot een sterk gevoel van afgescheidenheid. Maar het idee dat er twee wezens zijn die los van elkaar staan, is theosofisch gezien onjuist.

Communicatie vanuit de Theosofie

Alles is onlosmakelijk deel van het grote geheel, van de oneindigheid. Dit is de eerste grondstelling van de Theosofie, de eerste van haar drie grondstellingen. De hypothese van ‘oneindigheid’ houdt kort samengevat in: ieder wezen is er een deel van, is dus een stukje van die oneindigheid en is daarom

ook zelf oneindig. Alle wezens gaan een pad van evolutie om deze oneindigheid tot uitdrukking te brengen. Daarom zijn we in essentie gelijk: we hebben dezelfde mogelijkheden. Maar we zijn niet allemaal in hetzelfde stadium van evolutie, van ontwikkeling.

Een eenvoudig beeld van die EENHEID is de oceaan met zijn golven. Al die golven zijn veranderlijke verschijnselen. Zij zijn elk een kleine beweging van die oceaan. Dan begrijpen we ook *dat we principieel met alles in die oneindigheid kunnen communiceren*, mits we de moeite nemen om de vereiste eigenschap(en) te ontwikkelen.

Als diepgaander voorbeeld noemen we alle processen die we tussen twee incarnaties doormaken. Zij zijn in feite een voorbeeld van communicatie op de verschillende bewustzijnsgebieden. Al deze processen kunnen we bewust sturen en doormaken, mits we ons daarvoor getraind en ontwikkeld hebben. Dit bepaalt de mate van bewustzijn die we op die innerlijke gebieden ervaren. Er is geen grens aan de mate van ontwikkeling van ons bewustzijn, of we nu spreken over het fysieke, het mentale of het spirituele gebied.

Communicatie is dus een ander woord voor samenwerking, voor leven. Er is geen enkele mogelijkheid om *niet* deel te nemen aan die eenheid, om geen invloed uit te oefenen op het geheel, om niet te communiceren. De verantwoordelijkheid die wij dus voor de karakteristiek van onze communicatie hebben, is evident.

Waarom dit uitgebreide verhaal over communicatie?

Omdat we, als we Theosofie willen uitdragen of op basis van de Theosofie willen samenwerken, dit alleen kunnen als we onszelf geschikt hebben gemaakt. We kunnen alleen iets uitstralen, iets overdragen, als we dat in onszelf hebben ontwikkeld. Theoretische studie van de Theosofie kan een eerste stap zijn, maar het leven ervan is een onafwendbare tweede stap.

Dit hebben we onlangs bewezen door een gezamenlijke theosofische studie van een drietal levensvraagstukken, op de *International Theosophy Conference 2018* in Berlijn. Een verslag ervan staat verderop in dit blad. Er werd door de verschillende theosofische stromingen in grote harmonie samengewerkt. Meer over de uitkomst vindt u op de ITC-website, waar ook alle videolinks staan.⁽²⁾

De laatste dag van de conferentie had als onderwerp 'depressie'. Dit onderwerp werd gedurende die dag door de werkgroepen bestudeerd. In de namiddag werd het gezamenlijke eindresultaat in de vorm van een *mindmap* gepresenteerd. 's Avonds werd de dag afgesloten met een presentatie van ITC-president Gene Jennings, die zelf psychiater is. Hij vertelde hoe hij in de praktijk met depressieve mensen omgaat, en hoe hij die alleen kan helpen door met ze te communiceren zoals hierboven is uiteengezet. Deze presentatie staat op YouTube en is te bekijken via de website van ITC.⁽²⁾

Tijdens de ITC is door deze praktisch gerichte studie ongetwijfeld een invloed uitgegaan met grote reikwijdte, die zal resoneren bij al degenen die zich bezighouden met deze levensvraagstukken.

Herman C. Vermeulen

Referenties

1. Nederlandse vertaling van de definitie uit de Engelse Wikipedia, onder het lemma 'Communication'.
2. <https://www.theosophyconferences.org>.

Teotihuacan.

Universele symboliek uit de Mysteriescholen

Afgelopen januari sprak Herman C. Vermeulen in een serie van vier *Theosophy Talks* over *Symboliek en kunst*. Een boeiend onderwerp dat nog niet vaak vanuit een theosofische invalshoek is belicht. De reacties waren dan ook enthousiast. De redactie bewerkte de presentaties voor publicatie. In het eerste artikel stond de vraag centraal: *Wat is kunst?* Dit tweede artikel behandelt de universele symboliek uit de Mysteriescholen. Hierna volgen nog de onderwerpen *De kracht van kleur, geluid en getal* en *De spirituele functie van design*.

In het eerste artikel uit deze serie, ‘Wat is kunst?’⁽¹⁾ sprak ik over de archetypische beelden, zoals C.G. Jung die heeft beschreven, die door mentale indrukken worden ingekleed en uiteindelijk vormgegeven in de materiële wereld. Ons menselijk brein maakt van die symbolische ideeën uiteindelijk creatieve gedachten die we met onze *individuele* mogelijkheden kunnen vormen.

De creativiteit om ideeën op te kunnen pakken – van simpele ideeën tot de meest abstracte ideeën uit de kosmische beeldengalerij – is daarom zeker afhankelijk van onze individuele ontwikkeling. Daarbij ervaren we een creatief proces vaak als ‘van onszelf’. Maar het is goed om daarbij te bedenken dat alles in principe altijd al aanwezig is. De Theosofia gaat daarbij uit van oneindigheid, en daarom zouden we onszelf beperken met de gedachte dat we slechts kunnen

‘kopiëren’. Ideeën van archetypische, symbolische kwaliteit waarnemen en verwerken vereist een hoge mate van creativiteit. En dit kan gelijkgestemden – vaak onbewust – stimuleren. Zo zijn er veel voorbeelden van creatieve mensen als kunstenaars en wetenschappers die vaak tegelijkertijd ‘nieuwe’ ideeën weten op te pakken. Lorenz en Kamerling Onnes werkten bijvoorbeeld aan concept-ideeën die Einstein uiteindelijk concretiseerde. We zien hier zenders en ontvangers die op dezelfde golflengte staan afgesteld.

In het vorige artikel legde ik ook uit hoe we met onze zeven denkaspecten de mogelijkheid hebben om al die ideeën, van simpel tot abstract, op te pakken. ‘Er zijn driemaal zeven combinaties mogelijk in het proces van kunst uiten en ervaren.’

Daarom, op welk denkniveau we ons ook bevinden: het meest spirituele,

Kerngedachten:

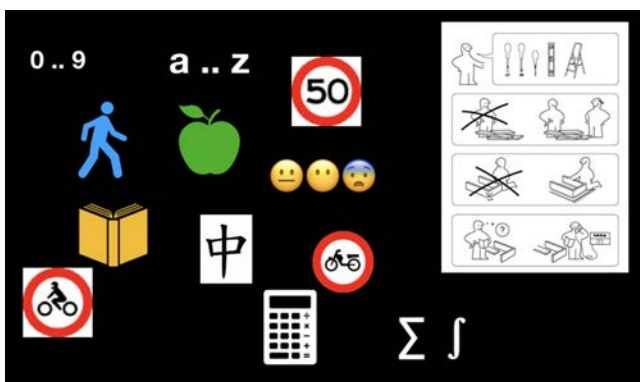
- » In de Mysteriescholen werd universele symboliek gebruikt om mensen te trainen in bovenpersoonlijk leven.
- » Universele symbolen zijn de taal van de Reïncarnerende Ego.
- » De boodschap van mythen staat of valt met de interpretatie ervan.
- » We zullen zelf de universaliteit in de symboliek moeten zien te vinden.

het meest abstracte is altijd bereikbaar. Maar dat vereist wel een zeer goed afgestelde ‘antenne’.

Symboliek in onze samenleving

Een symbool is een betekenisdrager; het heeft enerzijds een vorm of representatie en anderzijds een betekenis. De betekenis van een symbool berust meestal op afspraken die de gebruikers van het symbool, of (zoals in de taal) de gebruikers van het systeem waar het symbool deel van uitmaakt, ooit hebben gemaakt.

Symboliek is iets wat we in onze samenleving overal terugvinden. Bijgaande illustratie geeft een aantal voorbeelden die vrijwel iedereen zal herkennen. Ze maken duidelijk dat symboliek in onze samenleving enorm functioneel is.

Zo is de bekende Zweedse meubelmaker voor zijn handleidingen al lang afgestapt van tekstuele instructies – dat kostte te veel vertalingen die ook nooit voldeden – en is overgestapt op plaatjes. Het blijft overigens verstandig om die plaatjes goed te bestuderen, want als je verkeerd begint, moet je uiteindelijk vaak weer opnieuw beginnen. De in social media populaire *emoticons* hebben veel computerprogrammeurs hoofdbrekens gekost om deze symbolen een goede plaats in de *character set* te geven. De vraag hoe de gebruiker het symbool interpreteert en waardeert speelt ook een grote rol, zeker omdat onze eigen gemoedstoestand snel kan veranderen. Het 50km-bord is simpel en duidelijk, maar als we pas een bekeuring hebben gehad wegens te hard rijden, roept dat symbool een andere karakteristiek bij ons op.

De illustratie laat ook een soort omlaag gericht zwaard in zwart-wit zien. Dit is één van de eenvoudige Chinese karakters en staat voor ‘China’. Letterlijk betekent het ‘land van het midden’, dus door het bijna-vierkantje is een lijn getrokken. Nu is het Chinees niet altijd eenvoudig, want naast de 17 basisstreepjes en de daaruit ongeveer 240 afgeleide *radicals* telt de taal zo’n 50.000 karakters die zijn

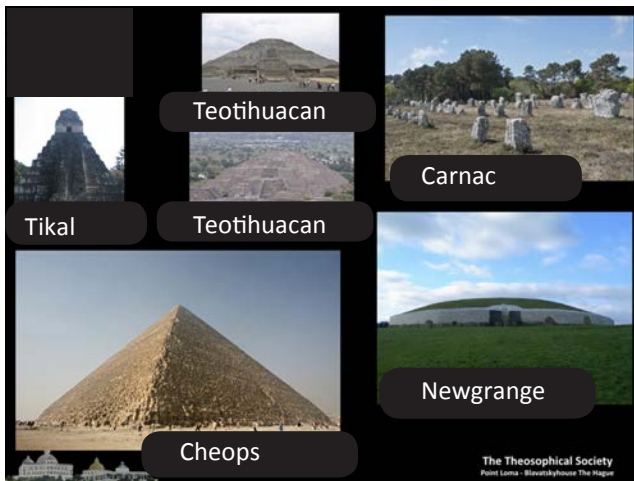
gemaakt door combinatie van deze basiskarakters (*radicals*). Onder Mao wilde men dit vereenvoudigen, en werden het 25.000 nieuwe karakters. Maar de mensen wilden niet van de oude af, zodat men er nu 75.000 heeft. Hier heeft de ontwikkeling dus geleid tot een hogere complexiteit. Bijzonder nuttig is ook het volgende. We zien de twee wiskundige tekens Σ en \int als voorbeeld; de wiskunde en rekenkunde kennen er nog een paar. Deze zijn heel internationaal — je kunt elke achtergrond hebben en elke taal spreken, maar als je getraind bent in wiskunde ‘spreek’ je de internationale karakterset voor wiskundigen. De eerste is de sigma voor sommatie; de tweede is het integraalteken voor integreren. Met deze tekens kun je alle formules lezen, ongeacht waar je vandaan komt. Alle beta-vakken maken veel gebruik van symboliek en er is op dit gebied een continue ontwikkeling. Dit is de moderne kant van symboliek. We vormen ons een beeld en hoeven niet elke keer het proces van teksten lezen te herhalen om patronen te herkennen. Dat is onze manier van symbolen opbouwen. Het is wel onze *eigen* manier: over de waarde die we eraan geven hoeven we het nog niet eens te zijn met elkaar. Daarom is de vraag relevant: is er zoiets als *universele* symboliek? En waar komt deze vandaan?

Wij gaan ervan uit dat universele symboliek bestaat. Om dit te verklaren wil ik kijken naar de oude Mysteriescholen waar die universele symboliek werd gebruikt om mensen te trainen in een bovenpersoonlijke levenswijze. Die symbolen zijn overigens vaak verbazend eenvoudig, want het echt universele vertaalt zich niet met een hoop franje eraan. Als je bijvoorbeeld een symbool wilt van een universele auto, dan moet je geen Volkswagen of Rolls Royce tekenen, maar het meest abstracte beeld van een auto. Soms zien we wel wat ouderwetse iconen, bijvoorbeeld van een fiets: dat wordt dan gehandhaafd omdat het ons vertrouwd is.

Mysteriescholen

Mysteriescholen zijn op veel plaatsen in de wereld actief geweest en we kennen nog steeds diverse locaties waar we de restanten ervan vinden. Newgrange in Ierland bijvoorbeeld, Mexico: Teotihuacan, Guatemala: Tical, Carnac in Frankrijk, de bekende piramide van Cheops in Egypte, Griekenland: Delphi, Samothrake en de Akropolis in Athene.

Dan het Pantheon in Rome – daar kom ik in het laatste artikel in deze serie nog op terug – en niet te vergeten de Borobudur op Java, een fantastisch bouwwerk dat een en al symboliek is.

De structuur van de Borobudur, de vele reliëfs en Buddhabeelden laten de lange ontwikkeling van het menselijk bewustzijn zien tot gradaties van Buddhaschap. De tocht naar de top van de Borobudur is ‘het beklimmen van een spirituele berg’⁽²⁾

Nu is het al 18 miljoen jaren geleden dat wij in de ontwikkeling van ons menselijk bewustzijn langzaam maar zeker *zelf* bewustzijn begonnen te ontwikkelen met behulp van de Mānasaputras: wezens die ons ver vooruit zijn in

ontwikkeling. De ‘pubertijd’ van de mensheid begon. De Mānasaputras hielpen ons daarbij met training om langzaam maar zeker gerichte kennis op te bouwen. De diepere betekenis waarom zij dat deden en de karmische verantwoordelijkheden die ermee gepaard gingen voeren te ver voor dit artikel, maar vanuit de Hiërarchie van Mededogen – zoals deze in de Theosofia bekendstaat – begon een reeks van Leraren de jonge mensheid direct te onderwijzen, te inspireren om op een bovenpersoonlijke manier te leven. Toen in de ontwikkeling van ons bewustzijn zelfzuchtige elementen zich begonnen te ontwikkelen, ontstond er de noodzaak om gerichte kennis op een beschermde manier te verspreiden. Dit gebeurde door het stichten van Mysteryescholen, met haar Grote en Kleine Mysteryën, waarmee onder voorwaarde die kennis verkregen en bestudeerd kon worden. Hierbij werd – en wordt – veel symboliek gebruikt. Bij gebleken geschiktheid kwamen hogere leringen voor de *neofiet* beschikbaar. Dit alles onder leiding van de Leraren en Boodschappers van de Loge van Wijsheid en Mededogen.

De doelstellingen van de Mysteryescholen kunnen we als volgt omschrijven:

- Het bevorderen van spiritueel denken van de mens.
- Kweekplaats zijn voor de mensheid om de kwaliteiten te ontwikkelen om lid te worden van de Grote Broederschap, getraind door adepten en leerlingen van die Mysteryescholen.
- Het instandhouden en bewaren van de Waarheid voor volgende klassen der Mensheid.
- Verdieping van inzicht in de Waarheid.

We kunnen ons afvragen waarom Leraren en Boodschappers ons zo duidelijk hebben geholpen. Het antwoord is dat we anders met nog veel meer vallen en opstaan deze fase van ontwikkeling hadden moeten doormaken, als een klein kind dat zonder een enkele volwassene alles moet zien te leren. Zonder hun mededogen om ons te helpen zou het veel en veel langer hebben geduurd.

Nu heeft iedereen in essentie alles in zich — dus uiteindelijk zouden we ons ook door schade en schande wel al het noodzakelijke eigen maken. Maar het kan veel pijnlozer en efficiënter als we de instructies van die Leraren volgen.

Taal is universeel

Als we bedenken dat de talen, de symboliek uit de Mysteryescholen, eigenlijk allemaal hetzelfde zijn — dan zouden we veel meer wijsheid kunnen opbouwen dan we heden ten dage doen.

Zo komen bijvoorbeeld alle wereldgodsdiensten die wij

kennen uit dezelfde bron. Als je *weet* dat elke godsdienst gewoon een andere aankleding is van dezelfde Universele Gedachte, *Religie* in de ware betekenis van het woord⁽³⁾ en dat godsdiensten in de afgelopen honderden en duizenden jaren zijn gedegenereerd, dan ligt het voor de hand dat als je die puzzel wilt oplossen, je alle uitdrukkingvormen van diezelfde gedachte naast elkaar legt en dan kijkt wat de overeenkomsten zijn. Welke symboliek zit hierin en wat kan ik hieruit leren?

Dan kun je, zoals de algebra ons leert, elke vergelijking oplossen zolang je maar één bekende meer hebt dan onbekenden. Dus je moet gewoon blijven zoeken, de dingen naast elkaar blijven leggen én erover nadenken. Dat vond ook in de Mysteriescholen plaats.

Ik noemde voorbeelden van Mysteriescholen uit verschillende culturen en die hadden ongetwijfeld allemaal hun eigen terminologie. Maar de basisideeën waren hetzelfde. Daarbij moeten we wel bedenken dat niet alle fysieke gebouwen Mysteriescholen waren. Het nabouwen van een vorm maak het nog niet een Mysterieschool: ook hier was er sprake van degeneratie.

Grote en Kleine Mystериën

De Mysteriescholen waren centra waar universele leringen op twee niveaus werden onderwezen: de Grote en Kleine Mystериën. In deze niveaus ging het om onderwijs, beproeving en het werken naar een inwijding.

De Kleine Mystериën waren vrij toegankelijk voor iedereen die daar universele kennis tot zich wilde nemen en zich daarmee zou willen verbinden. Onderwijs – *educatie* – stond centraal in de Kleine Mystериën.

Met het doorstaan van de beproevingen liet de leerling zien of hij in zijn bewustzijn en zijn karakter de spirituele kwaliteiten waarin hij werd getraind, ook inderdaad tot uitdrukking kon brengen. Heeft hij zich die kwaliteiten al echt *eigen* gemaakt? Daar mogen we niet te licht over denken. Zoals we tegenwoordig vaak zien, leren mensen wel zich bepaalde kwaliteiten eigen maken, maar als het erop aankomt, dan handelen ze toch op een *andere* manier, vaak veel minder efficiënt of minder principieel. Hun persoonlijkheid speelt daarin een grote rol. En dan wordt het moeilijk om de theorie in de praktijk toe te passen. We hebben bijvoorbeeld vroeger tijdens de wiskundeles alles over de driehoek geleerd, maar als we een ladder met een voorgeschreven veilige hoek tegen de muur moeten zetten, zijn we de sommetjes en het symbool driehoek vergeten. De stap van de Kleine Mystериën naar de Grote Mystериën gaat gepaard met inwijding. Dit proces was mogelijk voor

degenen die zich uiteindelijk daarvoor geschikt hadden getoond. In het besloten verband van de Grote Mystериën vond een training in het *zijn* plaats, opnieuw door middel van onderwijs en beproeving. Daarna volgde een inwijding. Hierbij maakt de leerling – de *neofiet* – de cyclus van leven en dood *bewust* door en wordt hij met zijn eigen geestelijke kern geconfronteerd. Het is een reis door bewustzijnsgebieden die we normaal gesproken niet *bewust* betreden en waarin de leerling de geestelijke kwaliteiten die hij heeft geleerd, moet *worden* — moet *zijn*. In pure vanzelfsprekendheid moet hij juist denken en handelen. Als de leerling voor deze zware opgave slaagde, kon hij als Boodschapper, als Leraar worden uitgezonden. Over de Grote Mystериën en de processen van inwijding valt zeker veel meer te zeggen, maar dit valt buiten het onderwerp van dit artikel.⁽⁴⁾

In de Kleine Mystериën speelde drama een belangrijke rol. Belangstellenden kregen in symbolische vorm, in een vorm van theater, uitgebeeld wat er in de Grote Mystериën plaatsvond. We kennen er nog altijd diverse voorbeelden van. Zo is in sommige van de toneelstukken van William Shakespeare veel symboliek verwerkt. Het letterlijke verhaal is bij hem ondergeschikt. Shakespeare laat ons in feite de menselijke ontwikkeling en onze verschillende ontwikkelingsniveaus zien.

De symboliek die in de Kleine Mystериën als lesmateriaal werd gebruikt, zien we verder terug in mythen, mythologieën en sprookjes.

Universele symbolen

Wat zijn nu universele symbolen? Laten we een paar ideeën hierover bekijken.

- *Universele symbolen zijn de taal van de Reïncarnerende Ego.*

De mens, zo leert de Theosofia, is een samengesteld wezen. We hebben niet alleen een fysiek lichaam; in essentie zijn we een geestelijk wezen. Zo hebben we een deel dat altijd blijft bestaan en zich in zijn evolutionaire groeiproces cyclisch manifesteert — wij noemen dat de Reïncarnerende Ego. Deze heeft echter een hoger bewustzijnsniveau dan ons Menselijk Ego — dat we kennen als ons gewone, dagelijkse bewustzijn. De taal waarin we de Reïncarnerende Ego herkennen, is veel abstracter en symbolischer dan onze normale spreektaal. Jung sprak zoals gezegd van archetypen; bekende voorbeelden hiervan zijn ‘de ideale vader’ en ‘de ideale moeder’.

- *Plato: leren = her-inneren.*

Plato spreekt over het feit dat leren *her-inneren* is.⁽⁵⁾ Dit

wil zeggen: hetgeen we latent in ons hebben, de Universele Wijsheid, moeten we leren tot uitdrukking brengen. Dit geldt ook voor hetgeen we hebben geleerd in vorige levens, maar tevens voor de ervaringen die we in dit leven opdoen.

- *Taal van leraar tot leerling is spiritueel contact.*

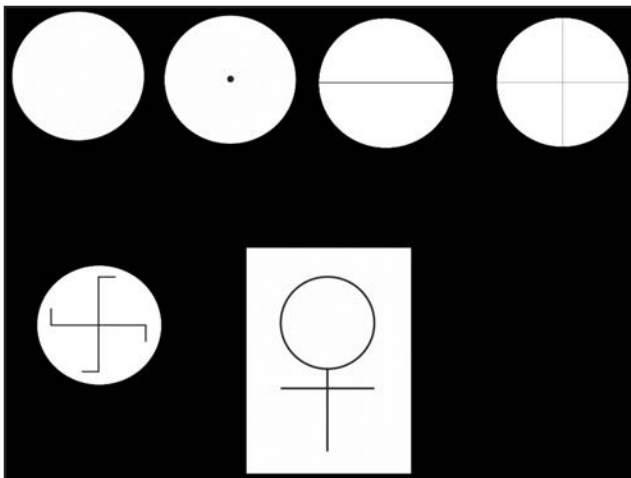
De taal van de leraar tot de leerling is niet zozeer een gesproken taal, maar meer een spiritueel contact. Dit uit zich onder meer in houding, door uitdrukking en het omgaan met elkaar.

- *Symbolen helpen het reïncarnerende deel van de leerling ontwaken.*

Dit zien we bijvoorbeeld terug in de functionaliteit, in de vele vormen van kunst. Als de kunstenaar ideeën van archetypische kwaliteit heeft weten te vertalen in zijn werk, kan de beschouwer die kwaliteit ervaren als hij de symboliek herkent. Zoals ik in het eerste artikel in deze serie al stelde: Kunst is dat wat het hogere in onszelf, het universele, stimuleert.

Symbolen uit de Mysteriescholen

Laten we nu eens kijken naar enkele van de oorspronkelijke symbolen uit de Mysteriescholen. Voor sommige mensen zijn ze wellicht verbazend eenvoudig. In de 'Proloog' van *De Geheime Leer*⁽⁶⁾ geeft H.P. Blavatsky aan de hand van een reeks simpel vormgegeven symbolen in enkele stappen een beeld van het ontstaansproces van de Kosmos en de wereld.

- Het eerste symbool is een witte cirkel op een zwarte achtergrond. Het staat voor de toestand van totale ongemanifesteerdheid. Alles is latent aanwezig, niets heeft zich nog in enige vorm tot uitdrukking gebracht.
- De punt in de cirkel is de eerste aanzet tot periodieke manifestatie. Een begin.

- De horizontale streep in de cirkel. In dit symbool zien we een verdeling weergegeven tussen het spirituele en het materiële: *twee* zijden van het *ene* dat zich in de Natuur manifesteert.
- Het kruis in de cirkel: het wereldkruis, het symbool waarvan H.P. Blavatsky zegt dat het staat voor de mens die het derde wortelras – de derde ontwikkelingsfase – heeft bereikt.
- De swastika is voor ons een heel beladen afbeelding geworden, maar vanouds symboliseert het draaiende kruis niets anders dan cycliciteit, beweging en dynamiek.
- Het symbolische teken van Venus, waar we het Egyptische ankh-kruis nog in herkennen, dat voor 'leven' staat en dat later is verworpen tot het christelijk kruis.

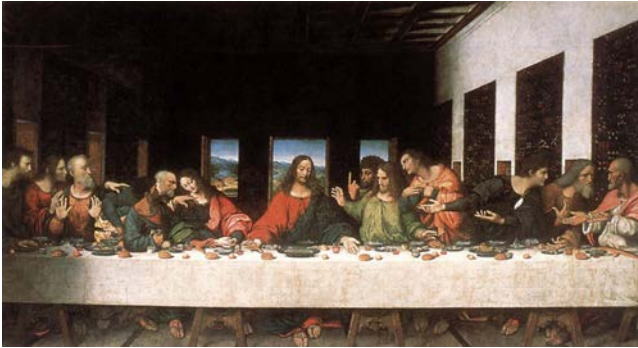
Ingeklede ideeën

Het is heel interessant om te zien hoe universele symbolen terugkomen in mythen, sprookjes, paradoxen, paradigma's, metaforen, fabels en sagen. Allemaal *ingeklede* vormen van de oorspronkelijke ideeën. Het mooiste voorbeeld van paradoxen vind ik de *Tao Te King* van Lao-tse, dat bestaat uit 81 'schijnbare' tegenspraken die je dwingen om dieper na te denken.

Het drama van Orpheus en Eurydice is een heel sterk symbool van een menselijk wezen dat een inwijding doormaakt en faalt. In bijgaande illustratie zien we Hermes – de boodschapper van de goden, te herkennen aan zijn helm en staf – met links Orpheus die zijn Eurydice dreigt kwijt te raken. Het drama is een heel sterk symbool van een menselijk wezen dat een inwijding doormaakt, waarin zijn hogere natuur afdaalt naar de lagere gebieden – waarin hij zich moet manifesteren – en voor de weg terug de opdracht krijgt om *niet* om te kijken. Op een gegeven

moment kijkt Orpheus toch om, ziet Eurydice en heeft daarmee gefaald. Voor de oppervlakkige toeschouwer misschien een beetje kinderachtig, maar het symbool heeft een zeer diepgaande betekenis. Het is de inwijdeling die wordt beproefd. Beproefd of hij zijn Hogere Natuur vertrouwt en daarop gericht blijft. Hij moet laten zien dat hij zijn *lagere* natuur volkomen meester is. Op het moment dat hij gaat twifelen of het hem allemaal wel gaat lukken, heeft hij al niet meer de volledige controle en laat hij zijn lagere natuur toch nog van invloed zijn. Hij faalt.

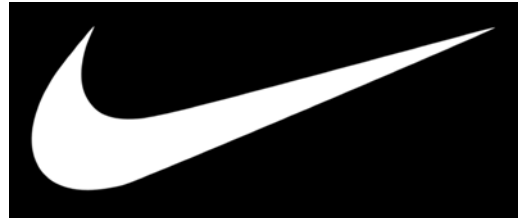
Het laatste avondmaal van Leonardo da Vinci is ook een voorstelling die behoort tot de diepere mysteriën. Het origineel is een muurschildering in een toenmalig klooster in Milaan. Al snel na de voltooiing in 1498 begon het te vervallen en werd er een replica geschilderd die in het Belgische Tongerlo is te zien. De symbolische betekenis van dit kunstwerk wordt nog altijd weinig begrepen. Dit is het afscheid, het laatste avondmaal van de Leraar met zijn leerlingen. De Leraar die op het punt staat om de *hoogste* inwijding door te maken, wat betekent dat hij in die uiterlijke vorm niet meer zal terugkomen.

Gevleugelde symbolen

Hermes, de boodschapper van de goden, herkennen we ook aan zijn vleugeltjes en dat symbool is lang gebruikt

door allerlei postbedrijven in Europa. En het concern Nike heeft dat idee ook uit de oude Griekse mythologie opgepakt.

Een heel ander gevleugeld beeld vinden we in het Louvre in Parijs. Het is de beroemde *Nikè van Samothrake*, de plaats waar zich ooit een Mysteryschool bevond. Het beeld is in 1863 in stukken gevonden en gereconstrueerd. Maar er was altijd discussie over het hoofd. Dat ontbrak, maar waar was het?

Vanuit de Theosofia is het duidelijk dat het hoofd er nooit is geweest. Het beeld staat symbool voor de inwijdeling die naar de hogere bewustzijnsgebieden is geweest, daaruit terug is gekomen en zijn persoonlijkheid heeft achtergelaten. Een geslaagde inwijding: zijn persoonlijkheid is volkomen dienstbaar aan zijn hogere natuur. Het is een bijzonder beeld dat veel mensen aan het denken zet.

Uit de Egyptische cultuur kennen we ook een bekend gevleugeld symbool. We zien het terug op onze nieuwe Engelstalige uitgaven van de *Esoteric Teachings* van G. de Purucker. Op de omslag staat de ‘geveugelde Zon’ afgebeeld, symbool voor de ziel die naar de hogere bewustzijnsgebieden gaat.

Mythen

Zoals gezegd komt de symboliek die in de Kleine Mysteryën als lesmateriaal werd gebruikt, terug in mythen: verhalen in symbolische vorm over wat er in de Mysteryescholen plaatsvindt tijdens inwijding. Het woord ‘mythe’ komt uit het Grieks: ‘mythos’ – μῦθος – betekent geheim woord of mondelinge overlevering. Het is een occult verhaal over de ontwikkeling van mensen en goden. Een verhaal met een diepere achtergrond. Vaak zijn de mythen in de loop der eeuwen echter opgesmukt met allerlei nietszeggende fantasieën. De Griekse mythologie bevat dan ook geen volkomen zuivere Theosofia. Maar in deze verhalen zien we wel hoe de goden – meestal niet op de meest ethisch verantwoorde manier – een relatie hebben met de mensheid. De goden krijgen menselijk nageslacht. Hoe moeten we dat vertalen? De hogere bewustzijn, de hogere rijken in de Natuur, helpen mee aan het vormgeven en het opbouwen van de lagere rijken. Zo werd in de Kleine Mysteryën het feit uitgebeeld dat hogere bewustzijn ons helpen ons te ontwikkelen, om wat wij *buddhische* kwaliteiten noemen in ons wakker te schudden.

De Griekse mythologie kenmerkt zich op het oog vaak door spannende verhalen die de diepere waarheid versluieren. Zo is er de mythe van Tantalus, de menselijke zoon van Zeus. Het verhaal komt erop neer dat Tantalus in zijn hooghartigheid de goden tart en daarvoor wordt gestraft. Hij komt in de situatie waarin wat hij nodig heeft continu vlakbij is, maar ook altijd onbereikbaar. Het is de spreekwoordelijke tantaluskwelling.

In de mythologieën uit verschillende culturen zien we meer boodschappers, die kennis van de goden naar de mensheid brengen, maar daarbij wel de nodige problemen ondervinden. Ik noem een aantal bekende voorbeelden, waarna ik er enkele zal toelichten.

- *Ramayana* en *Mahābhārata*

India kent twee grote, beroemde heldendichten: *Ramayana* en *Mahābhārata*. In Indonesië zijn de verhalen uit de *Ramayana* ook heel populair dankzij de voorstellingen met wajangpoppen. Uit de omvangrijke *Mahābhārata* is het bekendste deel – uit boek 6 – de *Bhagavad-Gītā*.

- *Egyptisch Dodenboek*

De bekendste overlevering is het boek van Ani. Het inwijdingsverhaal is met zijn vele afbeeldingen ook een visuele vertaling van de beproevingen van de inwijding.

- *Griekse mythologie*

De *Ilias* over de held Achilles en de *Odysee*, over de reis van Odysseus, zijn de twee bekendste heldendichten van Homerus.

- *Bijbel*

De christelijke Bijbel is ook een voorbeeld van mythologie. Oude en Nieuwe Testament zijn van verschillende oorsprong.

- *Popul Vuh*

Een historisch-mythologische tekst van een Mayavolk uit Guatemala.

- *Edda's*

De *Edda's* bestaan uit een verzameling literaire en mythologische geschriften uit IJsland, waarin ook Scandinavische verhalen zijn verweven.

Bhagavad-Gītā

In de *Bhagavad-Gītā*⁽⁷⁾ voeren Krishna en Arjuna een dialoog aan de vooravond van de slag tussen de – verwanter – legers van de Kuru's en de Pāndava's. De strijd is uiteraard symbolisch. Maar als je de betekenis begrijpt, als je de sleutel hebt gevonden, weet je dat het gaat om de ontwikkeling van de mensheid en dat de mens hier tegenover zijn lagere elementen staat. Arjuna, de leerling, de mens die voor zijn spirituele groei zijn persoonlijkheid zal moeten ‘overwinnen’ om verder te kunnen, bekend aan het begin van de dialoog zijn moedeloosheid aan Krishna, zijn innerlijke, Hogere Natuur:

Nu ik, O Krishna, daar mijn verwanten
begerig naar de strijd voor mij zie staan,
begeven mij mijn krachten, mijn mond verdroogt,
mijn haren rijzen te berge
en mijn gehele lichaam beeft van schrik.⁽⁸⁾

Krishna spoort hem aan en zegt dat dit, in het uur van de beproeving, de eerwaardige onwaardig is. ‘Het leidt noch tot de hemel, noch tot roem.’

Geef niet toe aan deze onmanlijkheid, O Pārtha,
want dat betaamt u niet.

Schud af die laakbare zwakheid!

Sta op, Parantapa.⁽⁹⁾

Krishna geeft in volgende hoofdstukken de wegen aan

waarlangs de leerling de eenwording met zijn Hogere Natuur kan bereiken. De symboliek van de *Bhagavad-Gītā* is dat wij allemaal, als we vooruit willen in onze ontwikkeling, de lagere karakteristieken in onze persoonlijkheid moeten overwinnen en de persoonlijkheid volledig dienstbaar moeten maken aan onze Hogere Natuur.

Bijbel

De Bijbel is eigenlijk niet zo'n goed voorbeeld van mythologieën, omdat het Oude Testament op een heel andere manier is samengesteld dan het Nieuwe Testament, met ook heel verschillende karakteristieken.

Het Oude Testament bestaat volgens de protestantse Christenen uit 39 boeken; de Katholieken erkennen daarnaast nog zeven deuterocanonieke of *apocriefe* boeken. En er zijn meer boeken die 'Gods zegen' niet hebben gekregen. Feit is dat in de huidige teksten zeer veel van de oorspronkelijke betekenis verloren is gegaan.

Het eerste Bijbelboek, *Genesis* of het *Boek van het Begin*, is volgens G. de Purucker, vanuit de Theosofia gezien het enige boek van het Oude Testament dat ten volle occult en esoterisch kan worden genoemd⁽¹⁰⁾ — en dan nog alleen in de eerste hoofdstukken. Dit los gezien van de verminderingen in de diverse vertalingen. Enkele overige boeken, zoals *Esther*, *Daniël* en *Job*, hebben ook een mystieke betekenis, maar veel boeken zijn ook meer historische en dichterlijke overleveringen.

Het is duidelijk dat het scheppingsverhaal in *Genesis* niet letterlijk is te nemen — daarvoor is ook de wetenschap overtuigend genoeg. In de symboliek van het verlies van het paradijs door Adam en Eva zien we in de ontwikkeling van het menselijk bewustzijn de stap van on-zelf-bewust naar zelf-bewust. Het eten van de boom van goed en kwaad staat symbool voor onze zelfbewustwording. Theosofisch gezien is het een leerfase waar we doorheen

moeten, en daarom niet iets om te mijden. De Lichtbrenger, *Lucifer*, — zoals dit tijdschrift — is de stimulans hiervoor. Het gaat erom, ons kennis eigen te maken om met zo min mogelijk problemen verder te komen.

In *Exodus*, met de tocht door de woestijn, herkennen we de verdere ontwikkeling van zelfbewustzijn, als we onze persoonlijke gerichtheden kunnen inruilen voor meer spirituele kwaliteiten.⁽¹¹⁾ En in het boek *Jozua* is de zeventvoudige rondgang rond Jericho een verwijzing naar de Rondten — fasen — van onze evolutie.

Het Nieuwe Testament telt 27 boeken en deze zijn van veel jongere datum. Volgens G. de Purucker is het evangelieverhaal — ondanks de vele verkeerde interpretaties en vertaalfouten — het verhaal van een inwijdingscyclus, met als centrale figuur de grote Syrische ingewijde Jezus.⁽¹²⁾

Interpretaties van mythen

Verkeerde vertalingen uit het verleden, maar ook sommige huidige opmerkingen en commentaren op internet maken duidelijk dat de boodschap van mythen staat of valt met de interpretatie ervan.

Kijken we bijvoorbeeld naar *De geboorte van Venus* van de Italiaanse renaissanceschilder Botticelli. Het schilderij dateert van het einde van de 15e eeuw.

Botticelli studeerde in Florence aan de school van Ficino, waar Plato werd bestudeerd en van het Grieks in het Latijn werd vertaald — zodat *iedereen* hem kon lezen — Latijn was toentertijd *de* algemene taal voor intellectuelen in Europa. Een goede interpretatie van dit schilderij — een goede verklaring — is niet te vinden. Ik zal hem ook niet geven, maar ik kan wel een en ander duiden. Venus staat symbool voor het hogere deel van manas, het denken: onze hogere, onpersoonlijke kwaliteiten — en wordt geboren uit de zee. Nu staat water vaak symbool voor het astrale en zij komt uit een schelp — omgeven door figuren zoals de wind, dus de elementen spelen ook een rol. Zo laat

de voorstelling zien dat schoonheid en wijsheid geboren worden uit de lagere gebieden.

Dezelfde gedachte vinden we terug in India, met het beeld van de lotus die groeit uit de modder. De bloem heeft zijn wortels diep in de modder, komt naar boven op het water – het astrale – en laat een fantastische schoonheid zien als zij in bloei staat.

Er is dus zeker een aantal sleutels om deze beelden te interpreteren. Het blijft een individuele kwestie hoe we daarmee om kunnen en willen gaan.

Atlas, die de wereld draagt, is ook heel interessant. Wat torst hij daar voor verantwoordelijkheden?

En bijgaand Chinees kunstwerk bestaat uit een draak, uit die draak komt vuur, uit dat vuur een aarde en uit die aarde weer een nieuwe draak en nieuw vuur.

Dit is een mooie uiting van het begrip ‘emanatie’: bewustzijn binnen bewustzijn die helpen andere manifestaties te doen ontstaan. De draak staat ook voor ‘Wijze’ en in onze literatuur kennen wij *Mānasaputras*. De hogere wezens die ons hielpen bij het ontwaken van ons zelfbewustzijn. Zo zien we het beeld van Wijzen die een wereld laten ontstaan waar weer een wereld uit ontstaat, enzovoort.

Dan nog even het *Egyptisch Dodenboek*. Dit vormt qua interpretatie een flinke uitdaging. Waar staan al die figu-

ren voor? Welke krachten in de Natuur vertegenwoordigen ze? En waarom spelen deze een rol bij een inwijding? Dat is moeilijk te beantwoorden als je geen kennis hebt van de spirituele gebieden. Een materialistisch denkende wetenschapper komt dan ook niet ver. De Theosofia kan ons echter laten zien hoe veel van die symboliek is terug te voeren op eigenschappen in onszelf en de stappen die wij in ons bewustzijn kunnen zetten.

De mythe als inspiratiebron

Het is duidelijk dat mythen voor veel inspiratie hebben gezorgd in de wereld van de kunst. In de muziek denken we dan bijvoorbeeld aan W.A. Mozart’s opera *Die Zauberflöte*, aan de *Peer Gynt suite* van E. Grieg, en aan het al genoemde drama van *Orpheus en Eurydice*, als opera van C.W. von Gluck en als ballet van I. Stravinsky.

Die Zauberflöte, gebaseerd op een aantal Vrijmetse-laars-ideeën, beeldt de uitdaging uit waar we op een gegeven moment voor komen te staan. Waar kies je voor? De ‘lagere’ wereld, voor jezelf, of de ‘hogere’ wereld, voor het algemeen belang?

In de literatuur zien we bijvoorbeeld *In de ban van de Ring* en verwante boeken van J.R.R. Tolkien, en recenter, J.K. Rowling’s avonturen van *Harry Potter*.

Tolkien was altijd onduidelijk over zijn bronnen (‘verzonnen’), hoewel ze allemaal zijn terug te voeren naar Scan-

dinavische verhalen, naar de *Edda's* en naar Germaanse verhalen. Als Katholiek geloofde hij dat de mythologie 'de goddelijke weerklank is van *De Waarheid*'.⁽¹³⁾ Zijn boeken zijn nog altijd populair, niet in de laatste plaats door de verfilming van *In de ban van de Ring*. Ergens spreekt het ons aan als er iemand opkomt voor de totaliteit – zoals Frodo in het verhaal – en zijn eigen belangen daarvoor terzijde stelt. Het is in wezen een archetype, dat appelleert aan onze eigen Hogere Natuur. In het verhaal zien we daarom hetzelfde beeld van de beproeving om aan te tonen dat je bereid bent je voor het geheel in te zetten in plaats van voor je eigenbelang. In de boeken over Harry Potter vinden we in feite precies dezelfde beproeving. Ook deze verhalen zijn verfilmd.

Wat maakt symboliek in ons los?

Zo komen we tot de belangrijke conclusie dat symboliek ons dwingt om naar onszelf te kijken. Wat maakt ze in ons los? We kunnen enthousiast worden over een bepaald verhaal, maar we zullen zelf de universaliteit erin moeten zien te vinden — en de wil hebben om zover te zoeken. Het vereist training om tot de essentie door te dringen. Voor het ontdekken van de diepere betekenis van de *Bhagavad-Gītā* of de *Ramayana* moeten we *voorbij* het verhaal. H.P. Blavatsky spreekt over zeven sleutels die elk zeven keer moeten worden omgedraaid, dus dat houdt nog wel wat in: 49 mogelijkheden. Maar als we uitgaan van de basisgedachten in de Theosofie: drie Grondstellingen, zeven Juwelen van Wijsheid — dan kunnen we zeker een stap vooruit zetten.

Universele gedachten zoals we die aantreffen in de Pāramitā's, de Vier Verheven Waarheden en het Achtvoudig Pad, kunnen we zien als richtlijnen voor het leven. Maar het gaat daarbij in het bijzonder om de houding waarmee we dat doen. We moeten het vooral *niet* zien als een *opdracht*, maar juist als een *doel* om dat te *zijn*.

De Pāramitā's zijn karaktereigenschappen die we moeten *leven* om ons bewustzijn te verheffen tot meer spiritualiteit. Het leven wordt er bovendien veel beter en interessanter van. Als we universeler zijn, kunnen we veel *meer* dingen waarnemen dan nu het geval is. Want met onze gerichtheid op de uiterlijke wereld beperken we ons enorm. Met de symboliek die ons de weg wijst naar het universele kunnen we zelfbewust en met meer zelfvertrouwen onze spirituele pelgrimstocht vervolgen.

Referenties

1. Herman C. Vermeulen, 'Wat is kunst?'. Artikel in *Lucifer, de Lichtbrenger*, jaargang 40, juli 2018, blz. 90-100.
2. Zie ook: R.L. Goor, 'De Borobudur, Wegwijzer naar het Pad van Mededogen'. Bewerking van een lezing van Herman C. Vermeulen in 1999. Artikel in *Lucifer, de Lichtbrenger*, jaargang 22, februari 2000, blz. 3-13. En: Rob Goor, 'Een verborgen kant van de Borobudur'. Artikel in *Lucifer, de Lichtbrenger*, jaargang 30, april 2008, blz. 49-52.
3. Zie: Barend Voorham, 'De verschillende aspecten van religie'. Artikel in *Lucifer, de Lichtbrenger*, jaargang 40, juni 2018, blz. 78-84. En het daarna volgende artikel van W.Q. Judge, 'Religie en hervorming – vanuit theosofisch gezichtspunt, blz. 85-87.
4. Zie onder meer: Barend Voorham, 'De Mysteryschool van de toekomst'. Artikel in *Lucifer, de Lichtbrenger*, jaargang 38, februari 2016, blz. 4-10. En: Bianca Peeters, 'Geen inwijding zonder beproeving'. Artikel in *Lucifer, de Lichtbrenger*, jaargang 35, juni 2013, blz. 59-63, tevens het symposiumnummer 'Praktische spiritualiteit – boven de materie in de maatschappij'. Zie ook, over inwijding tijdens de vier seizoenwisselingen: G. de Purucker, *De Vier Heilige Jaargetijden*. Uitgave Theosophical University Press, Den Haag 1979.
5. Zie ook: Erwin Bomas, 'Leren is her-inneren, Plato over opvoeding en educatie'. Artikel in *Lucifer, de Lichtbrenger*, jaargang 39, oktober 2017, blz. 102-109.
6. H.P. Blavatsky, *De Geheime Leer*. 2 delen, Theosophical University Press, Den Haag 1988, deel 1: 'Het ontstaan van de Kosmos'. In de *Proloog* (blz. 31-53) wordt de betekenis van een reeks universele symbolen behandeld. Voor een beter begrip verdient het aanbeveling om na de *Proloog* ook Afdeling I (Stanza's) en II (symboliek) te bestuderen.
7. *De Bhagavad-Gītā*. Uitgave Stichting I.S.I.S., Den Haag 1979.
8. Zie ref. 7, Hoofdstuk 1, 'De moedeloosheid van Arjuna', blz. 29-31.
9. Zie ref. 7, Hoofdstuk 2, 'Yoga door toepassing van de Sāṅkhya-Leer', blz. 39.
10. G. de Purucker, *Aspecten van de Occulte Filosofie*, hoofdstuk 'De eerste verzen van Genesis'. Uitgave Theosophical University Press, Den Haag 1999, blz. 129-130.
11. Zie D.J.P. Kok, *De esoterische achtergrond van het Christendom*. Hoofdstuk 'Leven in een Woestijn', Uitgave Stichting I.S.I.S., Den Haag 2008, blz. 201. Dit boek is eerder verschenen onder de titel: *Het grote misverstand*.
12. G. de Purucker, *Bekleed met de zon*, Stichting I.S.I.S., Den Haag 1974.
13. Zie https://wikipedia.org/wiki/J.R.R._Tolkien.

Vluchtelingen, migratie en karma

Kerngedachten:

- » Onze bemoeienis met andere landen heeft ook gevolgen voor ons.
- » Iedere wereldburger staat in verbinding met elke andere.
- » Een onevenwichtige situatie – zoals een groot verschil tussen rijk en arm – moet eens hersteld worden.
- » De afkeer van vreemdelingen ontstaat door de illusoire veronderstelling dat de eigen cultuur beter is. Iedereen die dit idee koestert, vergroot de disharmonie in de wereld.
- » Isolement, het afwijzen van nieuwe ideeën, leidt tot stilstand.

In de Europese Unie wordt immigratie als grootste probleem ervaren. Hoewel het economisch voor de wind gaat, heerst er vanwege een, overigens afnemende, immigratiestroom een crisisfeer. Tussen de verschillende Europese landen, en binnen afzonderlijke landen, is er ruzie en onenigheid over het wel of niet opnemen van vreemdelingen. Ook elders, zoals in de Verenigde Staten, wordt de immigratie als een groot probleem beschouwd, wat heeft geleid tot inhumane 'oplossingen' zoals het scheiden van ouders van hun kinderen.

Er wordt veel over dit vraagstuk gesproken. *Lucifer* doet dit vanuit het licht van karma.

Het idee van karma is in de loop der decennia veel bekender geworden, al bestaat er over het begrip nog vaak onduidelijkheid. Karma is simpelweg de wetmatigheid van oorzaak en gevolg. Niets gebeurt zomaar. Er is geen gebeurtenis zonder oorzaak. De toestand waarin we thans verkeren, is altijd het gevolg van het verleden waarin we oorzaken geschapen hebben die tot die toestand geleid hebben; en de toekomst heeft altijd het nu en het verleden als bron. Daarbij moet je je realiseren dat je altijd het karakter van de handeling ondervindt. En dat karakter van de handeling spruit voort uit de gedachten die ten grondslag lagen aan die handeling.

Je kunt dan ook drie soorten karma onderscheiden. 1) Oorzaken die in het verleden gecreëerd zijn en nu tot

gevolgen hebben geleid. 2) Oorzaken uit het verleden die nog niet tot gevolgen hebben geleid; die liggen als karmisch zaad te wachten tot de omstandigheden rijp zijn zodat ze zich kunnen manifesteren. 3) Oorzaken die we nu scheppen en die in de toekomst pas tot gevolgen zullen leiden.

Karmisch zaad

Een vluchtige blik op ons verleden toont dan dat er nog heel veel karmisch zaad ligt te wachten. De oorzaken die onze Europese voorvaders in het nabije en het iets verder gelegen verleden gezaaid hebben, vooral met betrekking tot niet-Europese landen, zijn nog lang niet alle ontkiemd. Steeds meer mensen realiseren zich de enorme verstrektheid van die oorzaken. Kolonialisme, imperialisme, slavernij, discriminatie zijn in de

Europese geschiedenis gemeengoed. Het leed dat door de Europese volkeren andere volkeren is aangedaan, is groot en zal eens vereffend moeten worden.

Nu hebben de huidige Europeanen die oorzaken niet gezaaid. Het waren hun voorvaderen. Wel is het zo, dat zij aangetrokken werden tot deze beschaving, waarmee ze dus een verbondenheid hebben. Karma leert ook dat je op basis van attractie tot een beschaving en een land wordt aangetrokken. Daarom zijn de huidige Europeanen óók, zij het niet direct, verantwoordelijk voor de Europese geschiedenis.

Nu komen daden altijd tot stand vanuit een bepaalde mentaliteit. Immers, aan elke handeling ligt een gedachte ten grondslag. De hoofdkarakteristiek nu waardoor de Europese beschaving, vooral met betrekking tot andere beschavingen, zich heeft gekenmerkt, is superioriteitsgevoel. De illusie zichzelf beter te vinden werd gevoed door rassenwaan en een totaal verkeerde opvatting van de leer van Jezus, die we eigenlijk niet eens christelijk kunnen noemen, omdat ze veelal honderd procent tegengesteld is aan de Bergrede.

Om slechts één voorbeeld te noemen van deze zelfzuchtige hooghartigheid: tijdens en na de Eerste Wereldoorlog spraken Engeland en Frankrijk met elkaar af dat ze het Midden-Oosten onderling in invloedssferen zouden verdelen. Bepaalde Arabische stammen werden aangezet in opstand te komen tegen het Ottomaanse Rijk. Daarvoor werden ze rijkelijk van wapens voorzien. Na de Eerste Wereldoorlog werden totaal willekeurig landen als Syrië, Libanon en Irak gecreëerd, waarmee de geplande opdeling van de Franse en Engelse invloedssfeer geëffectueerd werd. Deze grove onrechtvaardigheid heeft al meer dan honderd jaar ertoe bijgedragen dat er oorlog in het Midden-Oosten is. Nog steeds trachten de westerse landen hun invloed in het gebied te doen gelden, wat onder andere blijkt uit de militaire ingrepen in het Midden-Oosten en de exorbitant grote verkopen van wapens aan de landen daar. Kunnen deze oorzaken voor ons zonder gevolgen blijven? Is het dan vreemd dat Europa geconfronteerd wordt met miljoenen mensen die uit deze regio naar ons continent zijn gevlucht?

Te veronderstellen dat onze bemoeienis uit het verleden

Zowel geestelijk, mentaal als fysiek zijn er circulaties op aarde. Migratie is een natuurlijk proces.

en heden zonder gevolgen *voor ons* blijft, is het ontkennen van de wetmatigheid van oorzaak en gevolg en getuigt van mentale blindheid.

Global village

Karma bestaat bij de gratie van de eenheid van het leven. Zou er geen eenheid en verbondenheid zijn tussen alle levende wezens, dan zouden de daden van de één geen effect op de ander hebben. Vergelijk de werking van karma met het gooien van een steen in een vijver; vanaf waar de steen het water raakt, zullen waterdeeltjes in beweging komen en zullen er waterdruppels ontstaan, totdat op een gegeven moment de kracht is uitgewerkt. De vijver is een eenheid. Een watermolecuul, op welke plek in de vijver ook, staat in verbinding met alle andere watermoleculen. Daarom zal elke beweging in het water het geheel beïnvloeden, hoe klein die invloed ook moge zijn.

Zo staat geen enkel individueel mens los van welk ander dan ook — en dan hebben we het nog niet over dieren, planten en ander leven. Dit feit zou moderne mensen niet hoeven te verbazen. De aardbol immers is een *global village*, waarbij iedere wereldburger in verbinding staat met mensen die duizenden kilometers ver van hem wonen. Er is geen ‘wij’ en ‘zij’ meer. Dat is er nooit geweest, maar dat is nu wel heel erg duidelijk. Er is bijvoorbeeld geen land dat zijn economie draaiende kan houden zonder andere landen. De verschillende onderdelen van een product worden vaak in enkele verschillende landen gefabriceerd. Ons voedsel komt uit alle windstreken. Door internet en andere massamedia kunnen we ons op de hoogte stellen van alles wat er op deze aardkloot plaatsvindt. De wereld is een dorp geworden.

Verdeling welvaart

Als in een dorp een kleine groep mensen beschikt over het grootste gedeelte van de opbrengsten van dat dorp, dan leidt dat tot onrust. Als die onrust voortduurt en de verhoudingen nog onevenwichtiger worden, dan zal op een gegeven moment de balans omslaan. We spreken dan van opstand en revolutie.

Karma werkt altijd. De onderdrukkers zullen eens moeten ervaren wat het is om onderdrukt te worden. En als ze niet bereid zijn hun macht en welvaart te delen met anderen, zullen ze eens – in dit of een volgend leven – in een daarop gelijkende positie komen als waarin ze anderen door hun macht gemanoeuvereerd hebben.

Helaas helpt een revolutie niet. Zolang de mentaliteit niet verandert, krijg je na de omwenteling eenzelfde situatie

met mensen die veel bezitten en mensen die niets bezitten.⁽¹⁾ Mahātma Gandhi pleitte er daarom voor, dat de rijken vrijwillig een deel van hun welvaart afstaan aan de armen. Zo is er ook in Amerika een groep miljonairs die graag meer belasting wil betalen, zodat de scheve verhouding tussen rijk en arm iets rechter getrokken wordt. Ze beseffen dat een zo'n grote onevenwichtigheid tot problemen moet leiden.

Ook wereldwijd zal een onevenwichtige situatie tot een herstel van evenwicht moeten leiden. Hoe dat herstel precies plaatsvindt, is moeilijk te voorspellen, maar het is in ieder geval afhankelijk van de mentaliteit van de mensen die leven. Als mensen in alle rust, en begrijpend dat dit noodzakelijk is, hun welvaart en macht delen met anderen, dan kunnen uit dat herstel van het evenwicht alleen maar mooie dingen voortkomen en zal het in harmonie verlopen. We zijn dan allen iets wijzer geworden; we zijn gegroeid in bewustzijn.

Als we echter blijven vasthouden aan onze opvattingen en onze bezittingen niet willen delen, dan ontstaan rampzalige situaties, waarin het herstel van het evenwicht met allerlei ellende gepaard gaat. En als we spreken over bezittingen, dan doelen we ook op ‘mentale bezittingen’, ofwel onze ideeën. Beschouwen we onszelf als essentieel anders dan anderen? Vinden we onze beschaving, onze religie beter dan die van anderen? Willen we geen contact met andersdenkenden? Willen we niets te maken hebben met mensen met andere godsdiensten en beschavingen? Willen we geen vermenging? Wil een Nederlandse vader bijvoorbeeld niet dat zijn dochter met een Moslim trouwt? Of vindt een Moslim dat je alleen met een Moslim kunt trouwen? Dit zijn vragen die we voor onszelf zouden moeten beantwoorden, willen we tot een harmonische oplossing komen voor de ongelijkheid in de wereld.

Individuele verantwoordelijkheid

Als we kijken naar de stroom van miljoenen vluchtelingen in de wereld, dan zou ieder zich moeten afvragen: wat heb ik bijgedragen aan dit probleem? En wat kan ik bijdragen aan een zo harmonisch mogelijke oplossing?

Wat is bijvoorbeeld de rol geweest van de Nederlandse bevolking bij het verdrinken van duizenden vluchtelingen die uit Afrika naar Europa kwamen? Er waren al duizenden vluchtelingen in kampen zonder voorzieningen in Italië en Griekenland toen een nieuwe Italiaanse regering de grens voor nieuwe vluchtelingen sloot. Toen ze een boot vol vluchtelingen geen toestemming gaf in een Italiaanse haven aan te meren, was er dus al heel wat

gebeurd. Hadden we deze mensonwaardige toestand kunnen voorkomen? Heeft onze bevolking ruimhartig tegen landen als Griekenland en Italië gezegd dat wij bereid zijn naar rato een deel van de vluchtelingen op te nemen en hebben we dat goede voornemen ook geëffectueerd? Of hebben we gedacht: zolang deze mensen niet bij ons zijn, is het ons probleem niet?

Natuurlijk is een volk geen homogeen geheel. Er zijn tientallen mensen naar Lesbos gegaan om daar in de vluchtelingenkampen te helpen. Er zijn tienduizenden vrijwilligers die Syrische vluchtelingen taallessen geven. Er zijn vele ngo's die op de Middellandse Zee varen om mensen die in krakemikkige en overvolle rubberboten drijven van een wisse dood te redden. Maar onze regering maakt afspraken met dubieuze landen om dáár de vluchtelingen op te vangen en hun in feite een uitzichtloze toekomst te geven. Hoe verder die opvangkampen van onze grenzen verwijderd zijn, des te beter dat is, zo wordt gedacht. De afspraken die de EU met Turkije maakte, dienden ervoor dat vluchtelingen uit het Midden-Oosten niet bij ons asiel aan zouden vragen. Dergelijke afspraken wil men ook met Libië en andere Afrikaanse landen maken; landen die de mensenrechten niet zo nauw nemen. Er zijn maar weinig politici die hier tegen zijn. Dat ze daarmee internationale afspraken ten aanzien van vluchtelingen aan hun laars lappen, nemen ze voor lief. Ze vrezen electoraal te worden afgestraft als ze dat niet doen, want de meerderheid van de bevolking – of althans het hardst roepende deel – heeft bezwaren tegen de komst van nieuwkomers.

Deze afkeer van vreemdelingen hangt als een dikke mist over Europa, ja, feitelijk over de gehele aardbol. Hij voedt de gedachten van velen. Hebben wij bijgedragen aan die zelfzuchtige mist van vreemdelingenafkeer? Die vraag moeten we voor onszelf beantwoorden. Als we er inderdaad in een bepaalde mate aan hebben bijgedragen, dan zullen we in diezelfde mate moeten ervaren wat het is om als drenkeling op zee te dobberen, aan wie, ondanks zijn penibele situatie, de toegang tot een veilige haven geweigerd wordt.

Mentale en fysieke muren

Als in een rivier of meer geen stromend water is, treedt verrotting op. Dat zie je ook bij volkeren of families. Wanneer binnen één familie met elkaar getrouwd wordt, krijg je inteelt.

Er bestaat echter ook zo iets als mentale inteelt; die ontstaat als een groep mensen, een familie, een volk of een hele beschaving, andere ideeën categorisch afwijst. Feitelijk gaat

mentale inteelt altijd vooraf aan fysieke inteelt. Daarom leidt mentale inteelt op den duur tot de ondergang van een volk. De geschiedenis heeft daar vaak blijk van gegeven. Niettemin is er in de westerse beschaving een tendens om alles wat vreemd is af te wijzen. Men vreest de teloorgang van het eigene. Men is bang dat moskeeën het straatbeeld gaan bepalen.

Je kunt je daarom afvragen in hoeverre de mentaliteit, die ten grondslag lag aan kolonisatie en slavernij, veranderd is. Ofwel, gaan wij er nog steeds van uit dat onze beschaving en godsdienst van een hoger niveau zijn dan die van anderen?

Ondanks ontkerkelijking spreken we nog steeds over de joods-christelijke beschaving, hetgeen natuurlijk onzin is. In de eerste plaats is onze beschaving duidelijk beïnvloed door allerlei 'heidense' ideeën. Kijk maar eens naar hoe wij Kerstmis en Pasen vieren; in beide feesten zijn veel Germaanse en Keltische elementen terug te vinden. Verder hebben de Griekse en Romeinse beschaving – en die waren toch ook 'heidens' – wellicht een grotere stempel op ons gedrukt dan de Bijbel. Ten slotte is het zo dat, zoals gezegd, Europa nooit de ethiek van het Christendom heeft geleefd, en de Joden gedurende bijna twintig eeuwen als minderwaardige mensen heeft beschouwd, die niet eens lid van de gilden mochten worden en op zijn best getolereerd werden. Als thans een christelijke politicus zijn afkeer uit over de Islam omdat deze godsdienst vrouwen en homo's vernedert wat strijdig is met onze 'joods-christelijke' waarden, dan vergeet hij gemakshalve dat vrouwen nog niet zo lang geleden niet eens een bankrekening mochten openen en dat homoseksualiteit toen strafbaar was.

Gelukkig zijn er genoeg mensen die een tegengeluid laten horen en wel openstaan voor verandering en vernieuwing. Natuurlijk hoeft je niet alles wat nieuw is als beter te beschouwen dan je eigen cultuur. Je kunt het zelfs met de nieuwe ideeën oneens zijn, maar je kunt de ander niet zijn recht ontnemen in zijn eigen waarheid te geloven. Een mentale muur van zelfgenoegzaamheid echter kan alleen maar tot isolement leiden en ten slotte tot ellende.

Kan migratie gestopt worden?

Al sinds het ontstaan van de mensheid is er mentaal en fysiek contact geweest tussen stammen, volkeren en rassen, een feit dat geschiedkundig gemakkelijk te bewijzen is, maar dat nu ook met DNA-bewijs gestaafd kan worden. Toen onze minister van Buitenlandse Zaken beweerde dat "waarschijnlijk ergens diep in onze genen zit dat we een overzichtelijke groep willen hebben om mee te jagen

of om een dorpje te onderhouden”, werd dit door Lucas Brouwers met argumenten ontkracht.⁽²⁾ “Bij elk volk dat genetici onderzoeken”, zo beweert hij, “vinden ze vermenigving. Genetisch ‘pure’ volkeren bestaan niet.”

De minister is duidelijk nog een vertegenwoordiger van het 19e-eeuwse denken, dat meent dat een volk iets is wat zelfstandig en duurzaam bestaat. Zoals in ons voormalig 19e-eeuwse volkslied wordt gesproken over ‘Neerlands bloed dat van vreemde smetten vrij is’, zo meent deze vertegenwoordiger van de vaderlandse regering in onze verlichte 21e eeuw nog steeds dat vreemde elementen nooit samen kunnen gaan met het reeds bestaande.

De realiteit is anders. Een volk is niets meer dan een tijdelijke groepering van mensen met eenzelfde karmische achtergrond. Geen volk is duurzaam. Het wordt geboren en sterft. Als het geen nieuwe elementen in zich opneemt, niet groeit en verandert, zal het als stilstaand water verrotten, opdrogen en verdwijnen.

We kunnen de immigratie niet stoppen. Zoals bij communicerende vaten de vloeistof in alle reservoirs even hoog zal komen te staan, zo zal er altijd een stroom mensen zijn die van armoede naar rijkdom gaat; en dan spreken we over rijkdom op fysiek, mentaal en spiritueel niveau. Geen muur zal deze mensen tegenhouden.

Het is ook zinloos te praten over economische en echte vluchtelingen. Hoe kun je die grens trekken? Als iemand geen werk en geen kans op werk heeft, en dus door armoede gedreven wordt zijn land te verlaten, verschilt hij dan van iemand die voor geweld vlucht? Is honger dan geen geweld?

Zelfs als bijvoorbeeld Afrikaanse landen rijker worden, zal de emigratie niet ophouden. Immers, je hebt in ieder geval wat geld nodig om de oversteek door de Sahara en over de Middellandse Zee te maken. En als er een grotere middenklasse ontstaat, zullen ook meer mensen naar het rijkere Europa afreizen.⁽³⁾

Het getuigt niet van wijsheid de feiten te negeren. We moeten de feiten erkennen en daarop humaan beleid maken. Dat houdt allereerst in dat we ons verantwoordelijk weten voor de toestand in de wereld. We hebben in het verleden en heden ertoe bijgedragen dat de wereld is zoals ze is. We moeten daarom manieren bedenken langs welke wegen de migratiestromen harmonischer kunnen verlopen, waarbij we natuurlijk ook ervoor moeten zorgen dat mensen hun vaderland niet meer verlaten omdat ze er geen toekomst voor zichzelf zien. En als asiellozoekers hier zijn aangekomen, zouden ze geen ellenlange procedures moeten volgen, maar meteen moeten beginnen de taal

te leren en hun talenten voor hun nieuwe vaderland in te zetten, zodat het herstel van harmonie optimaal kan plaatsvinden. Angst om onze waarden te verliezen, is niet terecht. In een aantal landen zoals Duitsland en Frankrijk is er een bevolkingskrimp. In Nederland zijn er in sommige sectoren geen werknemers te vinden. We hebben de nieuwkomers in dat opzicht hard nodig.

Dit beleid begint echter bij de erkenning van de gelijkwaardigheid van alle mensen. Bovendien zouden we moeten beseffen dat de ‘nieuwkomers’ helemaal niet zo nieuw zijn als we wellicht denken; het zijn mensen met wie we eerder banden hebben opgebouwd.

Referenties

1. Zie: W.Q. Judge, ‘Religie en hervorming — vanuit theosofisch gezichtspunt’. Artikel in *Lucifer*, jaargang 40, juni 2018, nummer 3, blz. 85-89.
2. ‘Mensen zijn juist een genetische hutspot’, artikel in *NRC Handelsblad* van 19-07-2018.
3. ‘Hulp aan Afrika leidt juist tot méér migratie’, artikel in *NRC Handelsblad* van 23-06-2018.

Het belang van (media)wijsheid

Sociale media als WhatsApp, Facebook, Instagram en Twitter zijn nauwelijks meer weg te denken uit ons leven. Hoe leren we kinderen om wijs om te gaan met sociale media? Wat zijn sociale media, hoe sociaal zijn ze eigenlijk en welk perspectief biedt de Theosofie hierop?

Het belang van mediawijsheid

Sociale media als WhatsApp, Facebook, Instagram en Twitter zijn nauwelijks meer weg te denken uit ons leven. Volgens recente cijfers gebruikt 87% van de Nederlandse bevolking sociale media [<https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2018/20/opvattingen-over-sociale-media>]. Onder Nederlandse jongeren van 12 tot 18 jaar is het percentage gebruikers 97% en van 18 tot 25 jaar 99%.⁽¹⁾ Wereldwijd gaat het om bijna een derde van de wereldbevolking en dit aandeel is groeiende.

Dankzij deze technologie hebben we de mogelijkheid om direct contact te hebben met de andere kant van de wereld. Sociale media vergroten verbondenheid, maar fenomenen als datalekken, nepnieuws en nepaccounts laten ook de keerzijden zien. Daarnaast gaven bijna een op de drie jongeren tussen 18 en 25 in 2017 aan verslaafd te zijn aan sociale media. Dit is een toename van 10% sinds de vorige meting in 2015.⁽²⁾

De noodzaak voor mediawijsheid neemt met deze ontwikkelingen toe.

Wat is mediawijsheid?

Sinds de opkomst van sociale media is er aandacht voor zowel de voor- als de nadelen van deze technologie, met name als het gaat om kinderen. In Nederland is in 2008 een netwerkorganisatie opgericht voor mediawijsheid: Mediawijzer.net. Zij wijzen onder andere op het recht op mediawijsheid voor kinderen. Mediawijsheid definiëren zij als *De verzameling competenties die je nodig hebt om actief, kritisch én bewust te kunnen deelnemen aan de mediasamenleving.*⁽³⁾ Het belang van mediawijsheid wordt direct duidelijk bij de toelichting die Mediawijzer.net geeft bij het begrip mediasamenleving:

Media bepalen steeds vaker hoe we met elkaar omgaan en in welke richting onze maatschappij zich ontwikkelt. Ons hele leven speelt zich inmiddels af via media: van het vinden van een baan tot het zoeken naar

Kerngedachten:

- » Sociale media kunnen zowel de verbondenheid als de afstand tussen mensen vergroten, afhankelijk van hoe ze worden ingezet.
- » Onze mentaliteit wordt weerspiegeld in de technologie en ons gebruik daarvan.
- » De term sociaal verwijst naar de eenheid en karmische verbondenheid van al het leven.
- » Door kinderen al vroeg een basis van zelfkennis mee te geven, zijn ze beter in staat om zich tegen zichzelf te beschermen in de kwetsbare periode van de puberteit.

een partner, van het doen van de dagelijkse boodschappen tot de aanschaf van luxe goederen, het is tegenwoordig de normaalste zaak hier (online) media bij te gebruiken. Maar ook minder prettige zaken als pesten, diefstal, criminaliteit en terrorisme spelen zich inmiddels online af.⁽⁴⁾

Hoewel een groeiend aantal scholen mediawijsheid in het lesprogramma opneemt zijn er echter experts die zeggen dat de nadruk op kritisch denken ook leidt tot meer wantrouwen.⁽⁵⁾ Bovendien afficheren juist platforms die desinformatie verspreiden zich als onafhankelijk en kritisch, en betitelen de van oudsher meer betrouwbare bronnen van berichtgeving als brengers van nepnieuws. Een ander voorbeeld is de huidige Amerikaanse president Donald Trump. Zelf een berucht verspreider van onjuiste informatie, die critici die hem daarop wijzen beschuldigt van ‘fake news’.

Hoe leren we kinderen om wijs om te gaan met sociale media? Daarvoor staan we stil bij wat sociale media zijn, hoe sociaal ze eigenlijk zijn en de mentaliteit die veroorzaakt hoe media zich nu karakteriseren. Vervolgens gaan we in op het begrip wijsheid om een breder perspectief te krijgen op mediawijsheid. Daarmee kunnen we verder verdiepen hoe we kinderen kunnen leren zich te verhouden tot de mediasamenleving.

Wat zijn sociale media?

Sociale media zijn gebaseerd op zeer toegankelijke en schaalbare internettechnologie waarmee gebruikers hun eigen content kunnen delen via een eigen profiel en zo sociale netwerken kunnen vormen.⁽⁶⁾

Belangrijke kenmerken van sociale media zijn toegankelijkheid, schaalbaarheid en interactie. Toegankelijk, want iedereen kan ermee aan de slag, ook omdat de meeste diensten zoals Facebook, Instagram, Twitter en LinkedIn kosteloos worden aangeboden. Schaalbaar, want in potentie heeft elke gebruiker een miljoenenpubliek met uitingen die hij via de platforms openbaar kan maken. En tot slot interactief, want het is niet alleen een kwestie van zenden, alle gebruikers kunnen actief reageren op elkaar. Het woord ‘media’ is het meervoud van ‘medium’ dat staat voor de drager, waarmee hier het communicatiekanaal wordt aangeduid zoals een website, tv of radio. Letterlijk betekent het ‘middel’.

De term sociaal verwijst volgens Wikipedia “naar de interactie van organismen met andere organismen, mens of dier en hun collectieve co-existentie, ongeacht of zij zich er bewust van zijn of niet, en ongeacht of de interactie

vrijwillig of onvrijwillig is”.⁽⁷⁾

We komen later in dit artikel nog op deze begrippen terug,

De belofte en beperkingen van sociale media

Met bovengenoemde kenmerken bevatten sociale media de belofte de verbondenheid in de wereld te vergroten. Een recent voorbeeld hiervan is het #stormpools tijdens de zware storm afgelopen januari. Via deze hashtag boden mensen via Twitter gestrande treinreizigers een lift naar huis aan. Twitter is ook niet meer weg te denken bij journalistiek werk, denk aan de beelden die burgers van de oorlog in Syrië maken. Verder staan we via Facebook of WhatsApp op elk moment in verbinding met familie en vrienden.

Aan de andere kant blijkt dat sociale media de afstand tussen mensen vergroten. Nu is dit überhaupt een gevolg van de inzet van technologie: het komt steeds meer in de plaats van direct contact tussen mensen. Je reserveert hotelkamers en een tafel in restaurants via een app, als je een instantie belt sta je in contact met spraaktechnologie van belmenu’s en online word je bediend door chatbots. Technologie vergemakkelijkt veel, maar we worden er ook snel gemakzuchtiger van, wat ten koste gaat van het directe contact tussen mensen. We zijn soms eerder geneigd een e-mail of een bericht te tikken, dan iets te zeggen als je de ander direct in de ogen kijkt, met name als onze boodschap wat lastig te brengen is. Terwijl we juist via menselijke interactie onze empathie, ons geduld, ons begrip voor sociale verhoudingen en wederzijdse afhankelijkheid oefenen. Als reactie op de ‘robotisering’ van de samenleving pleit het Rathenau Instituut, dat de impact van technologie op de maatschappij onderzoekt, ervoor om het recht op betekenisvol menselijk contact op te nemen als nieuw mensenrecht.⁽⁸⁾

Als we ons weer toespitsen op de rol van sociale media bij de afstand tussen mensen zijn er studies waaruit blijkt dat bij het gebruik van sociale media mensen voor 80% over zichzelf praten, terwijl dat bij persoonlijke gesprekken maar bij zo 30-40% het geval is.⁽⁹⁾

En als je de ongenueanceerde meningen en soms keiharde beledigingen ziet als reactie op online communicatie, dan lijkt dat weinig meer op wat je normaliter onder sociaal verstaat. Nu zijn beledigingen, klagen en roddel niet van gisteren, maar met sociale media worden ze sneller verspreid en vastgelegd.

Verder vergroten platforms als Facebook de afstand tussen mensen via het zogenaamde filterbubbeleffect. Omdat Facebook met algoritmes werkt die filteren wat jij leuk vindt, krijg je op een gegeven moment alleen maar

die reacties en berichten te zien die je eigen wereldbeeld bevestigen. Ben je ‘links’ dan ontvang je berichten over onze invloed op het klimaat, ben je ‘rechts’ dan ontvang je berichten over de regelzucht van de overheid. En met elke ‘like’ versterk je het algoritme van Facebook. Dit wordt ook wel ‘confirmation bias’ genoemd: de algoritmes werken zo dat je op een gegeven moment alleen maar berichten krijgt die je vooroordeel bevestigen.

Door recente gebeurtenissen neemt de druk op Facebook überhaupt toe om te voorkomen dat het platform mensen verdeelt. Via nepnieuws, nepaccounts en advertenties op Facebook is er invloed uitgeoefend op de Amerikaanse presidentsverkiezingen. En later bleek het bedrijf Cambridge Analytica grootschalig gebruikersgegevens van Facebook misbruikt te hebben om de gebruikers te (laten) manipuleren. De algoritmes van Facebook spelen hierbij een belangrijke rol. Door deze algoritmes kan Facebook zich niet losweken van de verantwoordelijkheid over de content, die via zijn platform gedeeld wordt. Het is niet slechts een ‘medium’ dat ongefilterd de boodschappen van anderen draagt. ‘Don’t blame the messenger’ gaat niet meer op zodra de ‘messenger’ zich medeplichtig maakt aan het op grote schaal verspreiden van leugenachtige boodschappen omdat hij verdient aan het aantal *views* en *clicks*. Vandaar dat diverse overheden Mark Zuckerberg opgeroepen hebben om zich te verantwoorden.

De algoritmes die Facebook gebruikt zorgen niet alleen voor gericht aanbod van content. Oud-medewerkers van Facebook waarschuwen ook voor de verslavende werking die ervan uitgaat.⁽¹⁰⁾ Niet onterecht, gezien de recente cijfers over socialemediaverslaving onder jongeren die we in het begin van dit artikel noemden.

Bij alles wat Mark Zuckerberg echter verweten wordt, hij heeft altijd een belangrijke troef als tegenargument: twee miljard gebruikers, waaronder veel van zijn critici zelf. Op Google na is er waarschijnlijk geen bedrijf dat meer klanten heeft. Want hoewel veel Facebook-gebruikers zich misschien niet direct ‘klant’ zullen noemen, zouden ze moeten weten dat ze indirect voor Facebook betalen met de gegevens die ze op het platform achterlaten en dat Facebook zijn kosten via gerichte advertenties moet terugverdienen. En ook al zijn ze het misschien niet allemaal even bewust, kennelijk maken veel gebruikers zich niet erg zorgen om hun privacy, anders zouden ze hun account wel opzeggen.

Hoe sociale media onze mentaliteit weerspiegelen

Wij mensen zijn denkers. We hebben het vermogen om

gedachten te hebben, te verspreiden en in handelingen om te zetten. We richten onze wereld in naar de ideeën of gedachten van menselijke geesten, of we ons er nu van bewust zijn of niet. En omdat we gewoontes kopiëren en volgen zijn we er vaak niet bewust van welke gedachten het zijn die ten grondslag liggen aan onze handelingen, gewoontes en uiteindelijk aan ons leven in zijn geheel, aan wie we zijn. Zo worden we vaak pas in het buitenland ons bewust van cultuurverschillen, gewoontes die we opgebouwd hebben vanuit de heersende mentaliteit in ons eigen land. Het is interessant om meer onderscheid te kunnen maken in de verschillende gedachten of denkaspecten die onderdeel zijn van een bepaalde mentaliteit. Want net als in een cultuur, kun je in zowel de technologie als het gebruik van sociale media een bepaalde mentaliteit weerspiegeld zien.

Vanuit de Oude Wijsheid of Theosofia kun je het denken in zeven aspecten onderscheiden, die in meerdere of mindere mate een rol spelen. En precies deze aspecten helpen om meer onderscheidingsvermogen op te bouwen bij het wijs omgaan met sociale media. Deze aspecten zijn:

1. Het lichamelijke.
2. Het gevoel.
3. Vitaliteit.
4. De begeerte.
5. Het intellect.
6. Het inzicht, begripsvermogen of het intuïtieve.
7. De inspiratie of eenheidsbeleving.

Onder denken verstaan we hier overigens niet alleen de ratio, maar de gehele menselijke uitdrukking van bewustzijn. Het ervaren van honger of dorst is een voorbeeld van het lichamelijke aspect; emoties als woede of angst behoren tot het gevoelsaspect; niet stil kunnen zitten en continu bezig zijn tot het vitaliteitsaspect; koopziekte, ambitie, eerzucht en wijsbegeerte zijn voorbeelden van het begeerteaspect; het meten, logisch redeneren en ordenen behoren tot het intellectuele aspect; het zien van samenhang, idealisme, kunstbegrip en wijsheid zijn voorbeelden van het inzichtelijke aspect; en tot slot zijn de eenheidservaringen van mystici of de nog zeldzame momenten van zuivere inspiratie voorbeelden van het eenheidsaspect.

Volgens de Theosofia heeft de mens in zijn huidige stadium van evolutie gemiddeld genomen de laagste drie denkaspecten volledig ontwikkeld, het vierde aspect voor een groot deel maar niet geheel uitontwikkeld, en zijn de drie hogere aspecten nog sluimerend. Dat laatste betekent niet dat we de hogere drie nog niet kunnen herkennen,

want van elk van de zeven denkaspecten is ook een zeventvoudige subverdeling te maken. Je kunt op gevoelsniveau bijvoorbeeld ook eenheid en verbondenheid ervaren. En de meeste mensen ontwikkelen nu het intellectuele subaspect van het begeertedenken. De huidige mentaliteit, het heersende denken, wordt dus met name door begeerte gekleurd waarbij het intellect vaak wordt ingezet ten dienste van een of ander resultaat, waarbij de begeerte een rol speelt. Dit kan gericht zijn op het bereiken van zaken die het algemeen belang dienen: zoals bijvoorbeeld het ontwikkelen van technologie om mensen in verbinding te brengen. Het kan ook gaan om zaken die gericht zijn op een zelfzuchtig belang: het ontwikkelen van verleidelijke reclamecampagnes om de winst voor een beperkte groep mensen te maximaliseren.

Zowel in de technologie van sociale media als in het gemiddelde gebruik is het begeerteaspect met zijn verschillende subaspecten te herkennen. Ook de twee motieven worden weerspiegeld. Bij de technologie van sociale media zie je aan de ene kant het onzelfzuchtig verbinden van mensen en een op winst gericht advertentiekanaal met verslavend makende algoritmes aan de andere kant. Bij het gebruik zie je aan de ene kant dat mensen universele ideeën en idealen en aan de andere kant manipulatieve desinformatie en sensationeel nepnieuws verspreiden. En tussen deze extremen in bestaat er natuurlijk nog een heel scala aan posts met kattenfilmpjes, vakantiefoto's, uitnodigingen voor evenementen, et cetera.

Waarom is dit onderscheid in zeven aspecten belangrijk? Niet alleen om te analyseren wat er inherent is aan zowel de technologie als aan het gebruik van sociale media; het biedt ook meer onderscheidingsvermogen bij het wijs omgaan ermee, met name als we terugkeren naar de hoofdvraag: hoe leren we dat onze kinderen?

Want van volwassenen kun je een zekere zelfstandigheid verwachten en is het natuurlijk de eigen vrijheid en verantwoordelijkheid die bepaalt hoe ze sociale media gebruiken. Maar wat wil je kinderen meegeven? Met name omdat ze er zo mee opgroeien, dat ze geen vergelijking meer kunnen trekken met de wereld vóór de uitvinding van sociale media.

Terug naar de definitie van mediawijsheid als *De verzameling competenties die je nodig hebt om actief, kritisch én bewust te kunnen deelnemen aan de mediasamenleving*. De vraag is: kritisch en bewust waarvan, en waar willen we dat kinderen actief in gaan deelnemen? Volstaat het als we kinderen kritisch en bewust maken van de bovengenoemde keerzijden en in staat stellen om actief de belofte

van meer verbondenheid waar te maken? Het is echter niet altijd duidelijk om het onderscheid te maken tussen wat positief en wat negatief uitwerkt. Wat is wijs gebruik, zonder te vervallen in een versimpelde goed-foutbenadering? Hier kunnen de zeven denkaspecten tezamen met het motief, zelfzuchtig of onzelfzuchtig, behulpzaam zijn om richting te bieden. Vanuit theosofisch perspectief kunnen we daarbij ook nog breder kijken naar de begrippen sociaal en wijsheid.

Wat is sociaal vanuit theosofisch perspectief?

Als we nogmaals starten met de omschrijving die Wikipedia biedt van het begrip sociaal: "sociaal verwijst naar de interactie van organismen met andere organismen, mens of dier en hun collectieve co-existentie, ongeacht of zij zich er bewust van zijn of niet, en ongeacht of de interactie vrijwillig of onvrijwillig is" dan zijn er een aantal aspecten die we vanuit de Theosofie gezien iets anders invullen.

De Theosofie gaat uit van drie basishypothesen, drie grondstellingen, die als volgt kunnen worden omschreven:

1. Een alomtegenwoordig, eeuwig, grenzenloos en onveranderlijk beginsel, verkort: grenzenloosheid.
2. Het onophoudelijk periodiek manifesteren en verdwijnen, verkort: cycliciteit.
3. De fundamentele gelijkheid van al het leven en de verplichte pelgrimstocht van ieder wezen volgens cyclische en karmische wet, ook wel verkort benoemd als 'zo boven, zo beneden'.⁽¹¹⁾

Een gevolgtrekking uit de eerste grondstelling van grenzenloosheid is de eenheid van al het leven. Uitgaande van grenzenloosheid bestaat niets los van elkaar, niets is gescheiden. Er is dus niet slechts sprake van een 'collectieve co-existentie van mens en dier' maar van de onlosmakelijke verbondenheid of eenheid van al het leven.

Grenzenloosheid betekent overigens ook dat de mate waarin we deze eenheid kunnen herkennen altijd kan groeien. We kunnen ons vereenzelvigen met onszelf, met onze partner, ons gezin, onze familie, stad, ons land, de wereld en op geestelijk gebied nog verder, zoals een Buddha die zijn bewustzijn heeft verruimd tot het cosmisch niveau. Volgens de tweede grondstelling vindt deze groei niet alleen binnen de cyclus van één leven plaats, maar groeien we leven na leven door.

En de derde grondstelling verwijst naar de wet van karma of oorzaak en gevolg: elk wezen heeft conform zijn bewustzijnsbereik een mate van vrije wil en verantwoor-

delijkheid voor het geheel. Uitgaande van deze wet is er geen plaats voor toeval, nog voor 'onvrijwilligheid'. Elk wezen is precies daar waar hij zich op basis van zijn vrije wil gedurende een of meerdere cycli van leven heen bewogen heeft tijdens zijn eeuwige pelgrimstocht. Theosofisch gezien verwijst 'sociaal' dus naar de eenheid en karmische verbondenheid van al het leven. Ook vanuit deze betekenis past de term sociaal in sommige aspecten ergens wel bij sociale media, waarin eenieder ook verbonden is met anderen en elke handeling wordt vastgelegd en vroeg of laat nog tot gevolgen kan leiden, al is dit uiteraard in beperkte zin. Kijk je naar deze betekenis in bredere zin, dan voegt dit de moreel-ethische implicaties toe: hoe handelen we uitgaande van onze verbondenheid en karmische verantwoordelijkheid? Elke handeling brengt een gevolg teweeg die in karakteristiek gelijk is, of we daar nu van bewust zijn of niet. Het spreekt voor zich dat hoe meer we bewust zijn van de samenhang van het geheel, hoe beter we onze handelingen op de harmonie van dat geheel kunnen afstemmen.

Wat is wijsheid?

De tweede term wijsheid is vanuit de Theosofia te definiëren als een vermogen om de werkelijkheid, de wetmatigheid van alle dingen, te zien en te ervaren. (Meer hierover in het artikel 'De basis van 'Levenswijsheid'', dat in de volgende *Lucifer*, nummer 5, zal verschijnen). Deze definitie verwijst naar het eenheidsprincipe en de wetmatigheden uit de hiervoor genoemde drie hypothesen. Ook refereert het naar een geestelijk bewustzijnsprincipe in ons waarmee het zesde hierboven genoemde denkaspect correspondeert. Als we ons duurzaam vereenzelvigen met dit principe, dat in het Sanskrit ook wel het *buddhi* genoemd wordt, het verlichtingsbeginsel, zou ons dat gelijkmaken aan een menselijke Buddha. We zijn dan pure wijsheid geworden en verkeren continu in een geestelijke bewustzijnstoestand. Op ons niveau kunnen we dit herkennen als de momenten van inzicht, waarop we niet meer hoeven uitdokteren hoe iets zit, maar het daadwerkelijk begrijpen. Dan zien we de dingen in samenhang, en hoeven we niet te redeneren van onderdeel naar onderdeel. In elk vakgebied zijn voorbeelden van inzichtelijk denken te vinden: van kunst (begrip van een kunstwerk) tot techniek (begrip van een motor), van biologie (begrip van een ecosysteem) tot historie (begrip van een tijdperk), et cetera. Wijsheid heeft echter betrekking op het leven in de breedte. En net als in elk vakgebied geldt ook voor het leven dat wijsheid altijd verruimd kan worden. Ook hier gaat het uitgangs-

punt van grenzenloosheid op.

Wat is vanuit dit perspectief dan mediawijsheid? Is het zinvol om wijsheid apart binnen het domein media te definiëren? Of is het zinvoller om de brede definitie van wijsheid te nemen en deze dan toe te passen op elk aspect van het leven, of dit zich nu offline of online afspeelt?⁽¹²⁾

Hoe leer je kinderen omgaan met sociale media?

Nu is elk kind tot het moment dat hij volwassen is bezig om zijn vermogens te activeren die hij in een vorig leven heeft ontwikkeld om vanaf dat punt weer verder te gaan met zijn ontwikkeling. Dus elk kind brengt in meer of mindere mate ook zijn eigen eerder opgedane wijsheid weer tot uitdrukking. Hij kan hierin wel extra gestimuleerd ofwel gehinderd worden via zijn opvoeding en onderwijs. Het opgroeien kent verschillende stadia. Het voert te ver om daar in dit artikel uitgebreid op in te gaan, maar in elke fase is een combinatie van zowel een lager als een hoger denkaspect duidelijk herkenbaar.⁽¹³⁾ De meest kritische fase is de puberteit. Daarin komen de twee tegenstelde gerichtheden van de begeerte tegelijkertijd tot uitdrukking. Enerzijds de lagere begeerte gericht op het persoonlijke 'ik': het ontwikkelen van een persoonlijke identiteit, het behoren tot een bepaalde groep en begeerte naar anderen. En anderzijds de hogere begeerte waarbij de begeerte gekoppeld is aan hogere aspecten zoals inzicht en die zich uit in de vorm van nog wat onbeholpen idealisme dat in sommige gevallen resulteert in het zich afzetten tegen de ouders.

Je zou deze fase ook wel kunnen aanduiden als een 'strijd' tussen de hogere en lagere natuur. Met de lagere natuur bedoelen we een gerichtheid op lagere denkaspecten gedomineerd door een zelfzuchtig motief gericht op het eigen 'ik', en met de hogere natuur een gerichtheid op hogere denkaspecten met een onzelfzuchtig motief gericht op het geheel. Sociale media spelen bij alles in de puberteit een rol: uitgebreide profielen, cyberpesten, sexting, online actiegroepen, et cetera.

Om zonder veel kleerscheuren uit deze 'strijd' te komen helpt het als kinderen al eerder het onderscheid tussen de hogere en lagere natuur in zichzelf hebben ontdekt. Want als we kinderen voor de kwetsbare periode van puberteit een goede basis van zelfkennis mee kunnen geven, dan is de kans groot dat ze de ik-gerichtheid in zichzelf kunnen herkennen en beheersen en zullen ze zich minder snel impulsief gedragen. Ook heeft het dan waarschijnlijk minder gevolgen als die 'ik' een deuk krijgt door bijvoorbeeld on-

line pesterijen. En we kunnen kinderen al vanaf de kleuterleeftijd leren wat sociaal is. Hoe het gedrag van de een de ander beïnvloedt. En hoe de toestand van de een zijn effect heeft op de totale groep. Ook kun je kinderen op elementair niveau leren wat wijsheid is. Bijvoorbeeld hoe alles in de natuur met elkaar samenhangt. Hoe je de cyclussen in de natuur kunt leren herkennen en hoe je daarin kunt meewerken door op het juiste moment te zaaien om te kunnen oogsten. De begrippen sociaal en wijsheid corresponderen met het zevende en zesde denkaspect in de kinderen zelf. De lessen op dit niveau kun je het beste overdragen van mens tot mens, waarbij de leraar de leerlingen mee laat resoneren met zijn eigen eenheidsbesef, begrip en wijsheid. Vanuit theosofisch perspectief geef je kinderen zo eerst een harnas, voordat ze de strijd ingaan. Vanaf latere leeftijd, van de hogere klassen van de basisschool, kun je kinderen leren wat zelfstandig denken is door wat explicieter het onderscheid tussen hogere en lagere natuur te maken. Bijvoorbeeld door te laten zien dat het najagen van lagere begeerten is als het drinken van zeewater – hoe meer je drinkt, hoe meer dorst je krijgt – en ze zo in staat te stellen om de verslavende werking ervan te herkennen en daarmee te voorkomen. Dit is ook het moment om de online wereld erbij te betrekken en te laten ontdekken welke aspecten daar een rol spelen. Bijvoorbeeld dat technologie *an sich* neutraal is en een morele component mist en dat het dus meer gaat om de vraag *waartoe* je het inzet. Dat we met ons online gedrag in zekere zin ook de algoritmes ‘trainen’ en dat ons gebruik van technologieën als sociale media ook gericht kan zijn op verruiming van ons bewustzijn en het vergroten van eenheid en verbondenheid.

Is eenmaal de puberteit aangebroken, dan is de tijd van wijze raad voorbij. Wel kun je ruimte bieden aan het beginnende idealisme. Het stellen van vragen over wat is het wat hem of haar drijft is meestal voldoende om indien nodig het geweten aan te spreken. En verder is het natuurlijk van belang dat zij in het voorbeeldgedrag van hun ouders, opvoeders en leraren steeds weer herinnerd worden aan wat er in hun opvoeding en onderwijs voorgehouden is over wat wijs en sociaal is. Want welke technologie of ontwikkeling ook hun natuur op de proef zal stellen, met universele waarden als eenheid en verbondenheid en de deugd wijsheid als wapens zijn ze in staat om elke strijd met zichzelf te overwinnen.

Referenties

1. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/52/steeds-meer-ouderen-op-sociale-media>.
2. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/20/jongvolwassenen-vaker-verslaafd-aan-sociale-media>.
3. <https://www.mediawijsheid.nl/mediawijsheid/>, laatst gezien d.d. 20 juli 2018.
4. <https://www.mediawijzer.net/over-mediawijzer-net-2/>, laatst gezien d.d. 20 juli 2018.
5. <https://www.sxswedu.com/news/2018/watch-danah-boyd-keynote-what-hath-we-wrought-video/>, laatst gezien d.d. 20 juli 2018.
6. https://en.wikipedia.org/wiki/Social_media, laatst gezien d.d. 20 juli 2018.
7. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Sociaal>, laatst gezien d.d. 20 juli 2018.
8. Naast nog een ander mensenrecht: het recht om niet gemeten te worden. Van Est, R. J.B.A. Gerritsen, met medewerking van L. Kool, *Human rights in the robot age: Challenges arising from the use of robotics, artificial intelligence, and virtual and augmented reality – Expert report written for the Committee on Culture, Science, Education and Media of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE)*, Rathenau Instituut, Den Haag 2017, te vinden op: <https://www.rathenau.nl/nl/digitale-samenleving/mensenrechten-het-robottijdperk>, laatst gezien d.d. 20 juli 2018.
9. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3361411/#r5>, laatst gezien d.d. 20 juli 2018.
10. <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2229568-oud-medewerkers-facebook-we-zijn-gewoon-genaaid-met-z-n-allen.html>, laatst gezien d.d. 20 juli 2018.
11. De drie Grondstellingen luiden letterlijk als volgt:
 1. Een Alomtegenwoordig, Eeuwig, Grenzenloos en Onveranderlijk BEGINSSEL, waarover alle bespiegeling onmogelijk is, aangezien het het menselijke bevattingsvermogen te boven gaat en door elke menselijke uitdrukking of vergelijking slechts kan worden verminkt. Eén absolute Werkelijkheid die voorafgaat aan alle gemanifesteerd, beperkt zijn.
 2. De Eeuwigheid van het Heelal *in toto* als een grenzenloos gebied; periodiek ‘het veld van talloze zich manifesterende en verdwijnende Heelallen’, die ‘de zich manifesterende sterren’ en de ‘vonken der Eeuwigheid’ worden genoemd.
 3. De fundamentele gelijkheid van alle Zielen met de Universele Over-Ziel, die zelf weer een aspect van de Onbekende Wortel is; en de verplichte pelgrimstocht voor elke Ziel – een vonk van eerstgenoemde – door de Kringloop van Incarnatie (of ‘Noodzakelijkheid’) in overeenstemming met Cyclische en Karmische wet, gedurende het gehele tijdperk. Zie voor de drie Grondstellingen ook H.P. Blavatsky, Proloog van *De Geheime Leer*, Theosophical University Press, Den Haag 1988. De Grondstellingen worden besproken vanaf blz. 43.
12. Zie ook José van Dijk (2018). *Vertrouwen in expertise in een digitale samenleving*; Jaarrede President KNAW 2018. Amsterdam, KNAW. Gratis te downloaden via <https://www.knaw.nl/nl/actueel/publicaties/jaarrede-2018>, laatst gezien d.d. 20 juli 2018.
13. Voor meer informatie zie het symposiumverslag nummer 17 ‘Rāja-Yoga Opvoeding van het reïncarnerende kind’ tevens *Lucifer – de Lichtbrenger*, jaargang 37, nummer 3/4, juli 2015, blz. 1-68.

Aanvulling op ‘Religie en hervorming — vanuit theosofisch gezichtspunt’

In het vorige nummer van *Lucifer* werd de vertaling gepubliceerd van W.Q. Judge’s artikel ‘Religion and Reform from a Theosophical Viewpoint’, onder de titel: ‘Religie en hervorming — vanuit theosofisch gezichtspunt’.⁽¹⁾ Dit artikel werd opgenomen vanwege de grote actuele waarde die het heeft voor allen die trachten de Theosofia in de samenleving van nu te laten doorwerken. De reden voor deze aanvulling is dat Judge in dat artikel de term *Nationalism* gebruikt: een term die in onze tijd zonder toelichting hoogstwaarschijnlijk verkeerd begrepen wordt. Want met *Nationalism* bedoelde Judge niet wat nu algemeen onder ‘nationalisme’ wordt verstaan: al die stromingen die vinden dat hun eigen groep beter en belangrijker is dan welke andere groep in de wereld ook. Judge bedoelde met *Nationalism* de ethische, economische en politieke beweging die in de Verenigde Staten ontstond naar aanleiding van de ideeën van de schrijver Edward Bellamy (1850-1898). Een redactionele voetnoot bij het artikel was om die reden zinvol geweest.

Edward Bellamy had in zijn boek *Looking backward: 2000-1887*

(‘Terugkijkend: 2000-1887’) een maatschappelijk ideaalbeeld geschetst dat zeer velen toentertijd aansprak. Het boek verscheen in 1887 en kreeg in korte tijd een verspreiding die alleen maar te vergelijken was met boeken als *De hut van oom Tom*. We bespreken de ideeën van Edward Bellamy in het kort.

Eerlijke verdeling van welvaart door dienen van nationaal belang

Allereerst dient alle welvaart eerlijk verdeeld te worden, niet door een of andere revolutie maar door allen de redelijkheid en noodzakelijkheid ervan te laten zien. Die eerlijke verdeling van de welvaart kan volgens Bellamy niet bereikt worden zonder de nationalisatie van alle takken van industrie. Alleen dan wordt voorkomen dat de welvaart zich concentreert bij een kleine groep eigenaars en investeerders. Zoals alle burgers die daartoe in staat zijn, behoren mee te strijden als de republiek in gevaar verkeert, waarbij de overheid de veiligheid van alle burgers garandeert, zo behoren alle burgers die daartoe in staat zijn te werken voor de welvaart van de hele natie, waarbij de over-

heid allen – ook zij die oud of ziek zijn – een voldoende levensstandaard garandeert.⁽²⁾

De weg naar dat ideaal moest, zoals gezegd, niet via het pad van gewelddadige revoluties gaan – Bellamy zag in hoe desastreus deze meestal zijn – maar door een bewustwording van alle burgers. Hij zag de huidige bezitters van het kapitaal ook niet als vijanden, maar als mensen die evenzeer gebukt gingen onder het systeem van economische competitie als alle anderen.⁽³⁾

Bellamy zag zijn ideeën niet als een vernieuwing die vreemd was aan het Amerikaanse denken, nee integendeel, volgens hem vloeiden ze rechtstreeks voort uit de principes van de oprichters van de republiek Verenigde Staten. En daarom noemde hij zijn beweging *Nationalism*.⁽⁴⁾

De ‘Nationalist Clubs’

Als gevolg van het verschijnen van het boek *Looking backward* en de artikelen en lezingen die Bellamy aan dit onderwerp wijdde, werden in de Verenigde Staten tussen 1888 en 1896 ten minste 165 ‘Nationalist Clubs’ opgericht. De eerste Clubs werden opgericht door leden van de Theosophical Society, die daarin een middel zagen om bij te dragen aan een rechtvaardiger samenleving. Bij diverse Clubs was de meerderheid van de Clubleden ook lid van de Theosophical Society. Overigens: er was geen enkele formele associatie tussen de Nationalist Clubs en de Theosophical Society — die *als organisatie* zich nooit verbindt met enige actuele politieke of maatschappelijke beweging, omdat elk individueel lid op dit punt zijn eigen verantwoordelijkheid moet nemen.

In de jaren 1894-1896 vielen de meeste Clubs al weer uiteen. Edward Bellamy zou kort voor zijn dood in 1898 nog een belangrijk boek schrijven, geheten *Equality* (‘Gelijkwaardigheid’).

De dimensie die ontbreekt aan de ideeën van Bellamy

W.Q. Judge schreef in zijn artikel dat alle religieuze, politieke en economische hervormingsbewegingen van zijn tijd moesten falen als deze hun ideeën en handelingen niet baseerden op de Theosofia: op de feitelijke geestelijke eenheid van alle mensen, reïncarnatie en karma. Over *Nationalism* schreef hij in het bijzonder: “De prachtige droom van het Nationalisme kan niet gerealiseerd worden, omdat het geen bindende inherente sanctie kent.” Waarom niet? Deze zeer belangrijke vraag zullen we niet proberen te beantwoorden, omdat het veel geschikter en juist is het artikel van de auteur zelf ter hand te nemen

en alle gedachten erin, van begin tot einde, te bestuderen en trachten te vatten. We geven enkel deze hint: het ideaalbeeld van Bellamy leert ons nog niets over *het waarom* en *de ware aard* van ethisch leven: het besef dat wij mensen *feitelijk* een onlosmakelijk deel en verantwoordelijke factor in de totale Kosmos zijn.

Referenties

1. W.Q. Judge, ‘Religie en hervorming — vanuit theosofisch gezichtspunt’ plus naschrift op dit artikel. Artikel in *Lucifer*, jaargang 40, juli 2018, nummer 3, blz. 85-89.
 2. Edward Bellamy, ‘Nationalism, Principles and Purposes’. Opgenomen in: *The Religion of Solidarity*, Concord Grove Press, Londen 1984, blz. 75-87.
 3. Edward Bellamy, ‘Declaration of Principles’, blz. 74; ‘Nationalism, Principles and Purposes’, blz. 81. Beide opgenomen in: *The Religion of Solidarity*, Concord Grove Press, Londen 1984.
 4. Zie ref. 2, blz. 78-80, 87.
-

International Theosophical Conference 2018 in Berlijn

Van 26 tot 29 juli 2018 vond de jaarlijkse conferentie van ITC (International Theosophical Conferences) plaats. Deze conferenties van Theosofen van verschillende organisaties uit verschillende landen vindt elk jaar in een andere stad ergens op de wereld plaats. Dit keer was het Berlijn. Zoals alles is ook ITC aan verandering onderhevig. De dagvoorzitter in Berlijn, Erwin Bomas, herinnerde in zijn openingstoespraak de gasten hieraan. In de vroegere bijeenkomsten van ITC werden vooral lezingen gehouden. Op de ITC van Naarden in 2014 werden deze lezingen afgewisseld met workshops, resulterend in een gezamenlijke uitkomst. In Santa Barbara (2016) en Philadelphia (2017) zijn we met studiegroepen gaan werken. Deelnemers konden vooraf literatuur van schrijvers van verschillende organisaties aandragen, mits in lijn met de theosofische principes zoals gepresenteerd door H.P. Blavatsky. Tijdens de conferentie studeerden we in kleine groepen met elkaar. Geleidelijk kwam er steeds meer nadruk te liggen op het actieve meedenken van de deelnemers. Op aangeven van de deelnemers aan de conferentie van 2017 in Philadelphia

zetten we in Berlijn deze trend voort. Deze ITC moest een echte ‘werkconferentie’ worden.

Uit de input van de leden heeft het bestuur van ITC voor Berlijn drie actuele thema's geselecteerd: religieuze intolerantie, vraagstukken rond het eind van het leven en depressiviteit. De deelnemers konden van tevoren theosofische literatuur over deze onderwerpen bestuderen.

In groepen van ongeveer tien mensen werd volgens een door *facilitators* geïntroduceerde methode over deze onderwerpen gediscussieerd. Deze methode is gebaseerd op het theosofische principe hoe een gedachte in een mens geboren wordt en hoe die kan groeien. In een volgende *Lucifer* zal deze methode in een speciaal artikel uitgelegd worden.

Het is niet zonder reden dat ITC thans op deze interactieve wijze wordt georganiseerd. In de bijeenkomsten in Naarden en Philadelphia zijn verklaringen opgesteld die erop neerkomen, dat gepoogd moet worden de aloude goddelijke wijsheid, de Theosofia, toe te passen op allerlei moderne vraagstukken en problemen.⁽¹⁾ Daarmee kan de Theosofia ‘de arena betre-

den', zoals de Maha Chohan dat in zijn brief noemde.⁽²⁾ Theosofia is namelijk niet slechts een theoretische leer; de waarde ervan blijkt pas in de praktijk van het leven.

Op de ITC in Naarden werd een beleid van 'kruisbestuiving' (*cross pollination*) ingezet. Daarmee wordt bedoeld dat Theosofen van de verschillende organisaties van elkaar kunnen leren door goed naar elkaar te luisteren. Anderen kunnen je wellicht op je eigen blinde vlekken wijzen of door een net iets andere benadering het theosofische beeld iets helderder maken.

De studiegroepen waren daarom zo ingedeeld dat in elke groep ten minste één vertegenwoordiger van de TS Adyar, één van de United Lodge en één van de TS Point Loma aanwezig was. De meerderheid van de deelnemers was lid van de TS Point Loma.

Aan het eind van elke dag werd in een plenaire bijeenkomst de 'oogst' van de studiegroepen verzameld. Aldus kwamen drie *mindmaps* over de onderwerpen tot stand, die aan alle aanwezigen zijn gemaïld. Nadat hun eventuele aanvullingen eraan toegevoegd zijn, zullen ze ook gepubliceerd worden op de website van ITC: www.theosophyconferences.org. Ze kunnen gebruikt worden voor verdere studie, als hulp om de Theosofia in de praktijk te brengen, of voor het schrijven van een lezing of artikel over een van de onderwerpen. Het onderwerp depressie

van de laatste studiedag liet een goede combinatie zien van het resultaat van de studiegroepen en het gezamenlijk opstellen van de *mindmap* in combinatie met de president van ITC, Gene Jennings, die zelf psychiater is, die vervolgens in een korte toespraak zijn op de Theosofia gebaseerde visie gaf over dit onderwerp.

Ten slotte willen we hier nog vermelden dat de sfeer zoals altijd geweldig was. Tijdens de heerlijke vegetarische maaltijden en in de pauzes werden contacten gemaakt en verdiept, en vond er een levendige uitwisseling van ideeën plaats. Geïnspireerd om de Theosofia verder uit te dragen vertrokken de deelnemers weer naar hun eigen woonplaats, om in hun loge of studiegroep de ideeën verder te implementeren.

Referenties

1. De verklaringen zijn te vinden op de website van ITC, <https://www.theosophyconferences.org/>.
 2. Deze brief is opgenomen in *Lucifer, de Lichtbrenger*, jaargang 34, april 2012, nummer 2, blz. 54-61. Hij staat ook op verschillende internetsites, overigens met kleinere variaties, b.v.: <http://www.katinkahesselink.net/chohan.htm>, <https://blavatskytheosophy.com/the-letter-from-the-maha-chohan/>; <http://www.theosociety.org/pasadena/mahatma/ml-choh.htm>.
-

Gesignaleerd

Recent onderzoek aan de planeet Jupiter

Met het doel om het zwaartekrachtveld, de atmosfeer en het magneetveld van de planeet Jupiter van relatief nabij te onderzoeken, lanceerde NASA, de bekende Amerikaanse ruimtevaartorganisatie, in het jaar 2011 de ruimtesonde Juno. Jupiter is in het verleden al meerdere keren door een ruimtesonde bezocht, maar deze voorgangers hadden andere (en minder geavanceerde) apparatuur aan boord. In dit korte artikel doen we verslag van enkele van Juno's opmerkelijkste ontdekkingen. Dit geeft ons tegelijk de kans enkele theosofische leringen over de planeet Jupiter naar voren te brengen: leringen die de ontdekkingen in een logisch verband plaatsen.

De sonde kwam in 2016 bij Jupiter aan en werd toen meteen in een zeer excentrische baan rondom Jupiter gebracht. Dat wil zeggen, men zorgt ervoor dat het vaartuigje gedurende elke omloop slechts een korte periode dicht bij Jupiter is. In die korte tijd worden de belangrijkste waarnemingen gedaan. Op deze wijze loopt de sonde het minste risico. Jupiter heeft namelijk een bijzonder krachtig magneetveld, dat vele geladen deeltjes om zich heen vangt, die vervolgens met enorme vaart rond de planeet gaan cirkelen. De doorgang van de sonde door zo'n deeltjesgordel moet zo kort mogelijk duren, want het bombardement van deeltjes is buitengewoon schadelijk voor de apparatuur. Om zich althans voor een deel tegen deze schadelijke straling te beschermen, is sommige apparatuur ingepakt in een dikke laag titanium. Wie er graag meer over wil lezen, kan bijvoorbeeld de website van NASA bezoeken.⁽¹⁾

De sonde doet het goed en afgelopen lente besloot de NASA de missie met drie jaar te verlengen, tot 2021. Daarna zal het toestel welbewust in de atmosfeer van Jupiter worden gezonden, waar het volledig uiteen zal vallen.

Jupiter: de kern van een 'minizonnestelsel'

De planeet Jupiter is van al onze zichtbare planeten verreweg de grootste. Zijn massa is twee en een half keer zo

groot als de massa van alle andere planeten bij elkaar. Jupiter heeft dan ook een krachtig zwaartekrachtveld. Er draaien ten minste 87 manen om Jupiter heen. Een van deze manen, Ganymedes, is zelfs groter dan de planeet Mercurius. Om die reden wordt Jupiter vaak een *minizonnestelsel* genoemd.

De planeet is een attractiepunt voor talloze zwerfende objecten zoals kometen en asteroïden. Veel wetenschappers menen dat Jupiter in feite een beschermende invloed heeft op de Aarde: doordat Jupiter vele objecten wegvangt, vallen er veel minder op de Aarde. De planeet werkt voor ons als een soort schild.

Jupiter wordt door onderzoekers ook wel een 'mislukte ster' genoemd: zijn chemische samenstelling lijkt bijzonder op die van de Zon, maar hij is te klein om net als de Zon kernfusie tot stand te brengen.

Jupiter de Kind-Zon

Bestudeerders van de Oude Wijsheid, de Theosofia, noemen Jupiter ook soms 'kleine zon' of 'Kind-Zon'. Bedenk dat volgens de Theosofia de hele Kosmos één groots *levend* organisme is en dat elk hemellichaam gezien moet worden als een wereld die bezielde en geleid wordt door een kosmisch wezen. In feite vormen de planeten en onze Zon gezamenlijk een zeer nauw samenwerkende, levende eenheid, een soort cel binnen het levende heelal. Volgens de Theosofie is 'leven' of bewustzijn geen zeldzaam fenomeen in het heelal, maar integendeel de grondslag van al het bestaande. Het kosmisch Leven doordringt alle dingen. Het merendeel van de planeten die tot onze Zon behoren, is overigens niet zichtbaar voor onze fysieke ogen en fysieke apparatuur. Als we Jupiter de grootste planeet van ons zonnestelsel noemen, bedoelen we dus steeds 'van de planeten die wij mensen nu kunnen waarnemen'.

Nu is er iets bijzonders aan de hand met Jupiter. De Leraren van H.P. Blavatsky schreven dat 'precies achter Jupiter een Rāja-Zon staat'.⁽²⁾ Rāja-Zon betekent 'koningszon'. Daarmee worden kosmische wezens bedoeld die een stap hoger in de hiërarchie staan dan zonnen. Een Rāja-Zon is het centrale punt van een stelsel dat vele zonnen omvat.⁽³⁾ Deze Leraren schreven er meteen bij dat deze konings-

zon voor ons mensen nog zeer lange tijd onzichtbaar zal blijven — totdat wij ons hebben ontwikkeld tot een veel spiritueel niveau. De uitdrukking ‘precies achter Jupiter’ moeten we trouwens zien als een uitdrukking die een verborgen mystieke waarheid verbergt. Gottfried de Purucker geeft ons de wenk, dat de Rāja-Zon en Jupiter ongeveer in dezelfde verhouding tot elkaar staan als een generaal tot zijn voornaamste adjudant.⁽⁴⁾ Jupiter is kenmerkend, door zijn bijzondere karakteristiek, een doorgever van een deel van de krachten van deze Rāja-Zon. De invloed van de Rāja-Zon is ook een van de oorzaken voor de enorme dynamiek in Jupiters atmosfeer, weten we van de Leraren van H.P. Blavatsky. Hoewel die invloed dus zeer krachtig is, lijkt die vanuit een *onmeetbaar klein* punt voort te komen.⁽⁵⁾ Zo’n overgangspunt wordt in onze literatuur vaak een layacentrum genoemd.

Dat Jupiter voorts in krachtige interactie is met onze Zon – het kosmische wezen achter onze zichtbare Zon – blijkt hieruit: als Jupiter in zijn omloop de Zon het dichtst nadert (zijn perihelium), dan zorgt die interactie voor een piek van zonnevlekken-activiteit. Kortom, het ritme van de omloop van Jupiter en de zonnevlekkencyclus van de Zon zijn op elkaar afgestemd. Dit ritme beïnvloedt het hele zonnestelsel, niet alleen fysiek maar ook vitaal en psychisch. Epidemieën en omwentelingen in de samenlevingen vinden vaker plaats wanneer er een piek in aantallen zonnevlekken is.⁽⁶⁾ De extra instroom van zonnevitaliteit kan dus tot allerlei verstoringen leiden. Of dit wel of niet gebeurt, of wij mensen de extra energie opbouwend of vernietigend benutten, is onze keuze. Kosmische invloeden zijn positief noch negatief: het zijn neutrale krachten die wij ten bate van al wat leeft kunnen inzetten, of ten bate van onszelf of onze groep.

Kortom: Jupiter is niet voor niets vernoemd naar de oppergod van de Romeinen ...

Alle processen binnen Jupiter gaan ‘anders’ ...

De waarnemingen van de sonde Juno hebben vooral voor problemen en vraagstukken gezorgd en veel minder voor antwoorden. De reden is: binnen Jupiter verlopen de processen niet zoals binnen onze planeet. Het gaat alsmat ‘anders’ ...

We noemen drie voorbeelden. Ook op Jupiter wordt poollicht geproduceerd. De noord- en zuidpool lichten regelmatig op, als reactie op de instroom van deeltjes uit de omgeving. Maar de scheikundige reacties die daarmee gepaard gaan, zijn niet te vergelijken met die van onze Aarde.

De atmosfeer van Jupiter is zo compact dat je het bijna als een soort vloeistof kunt opvatten. Zijn atmosfeer is een relatief dikke laag. Daarmee bedoelen we dat de grote stormen op Jupiter – die continu voortduren – niet tientallen maar duizend tot drieduizend kilometers diep zijn (van buitenaf bekeken). Ook op dit punt verschilt hij van onze planeet.

Voorts zijn er zwaartekrachtmetingen verricht die indicaties geven over de aard van de kern van Jupiter. De oude theorie luidde: Jupiter heeft een kleine harde kern, opgebouwd uit nikkel, ijzer en gesteente, of helemaal geen kern. Geen van beide opties blijkt eenvoudig te verenigen met de nieuwe meetresultaten. Het lijkt er eerder op dat Jupiter een kern heeft die op een afwijkende manier diffractief is en toch als één compact geheel om zijn as draait. Hoe die combinatie mogelijk is, weten de onderzoekers nog niet.

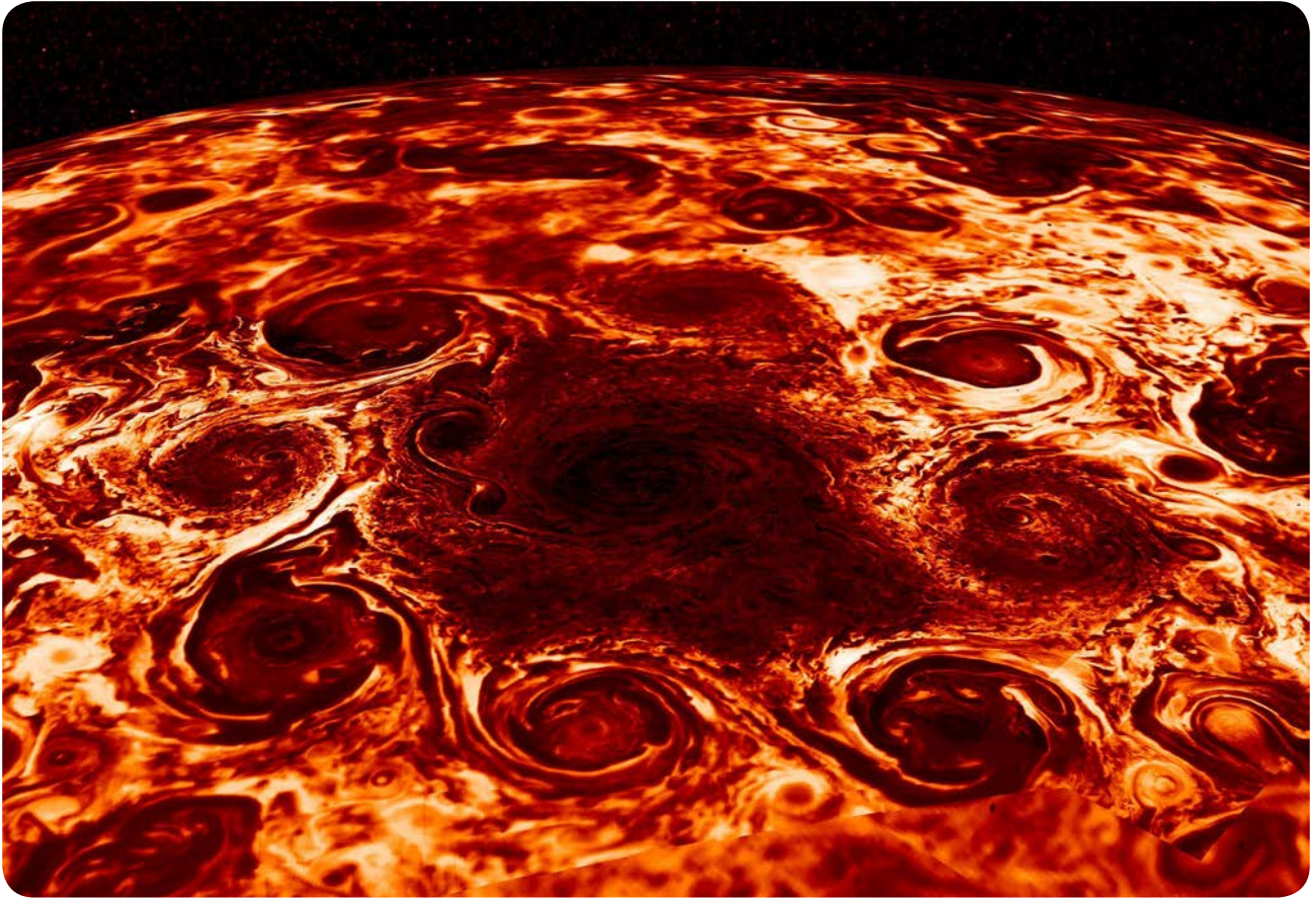
Dat in elke planeet van ons zonnestelsel de processen wel analoog gaan, maar nooit precies op dezelfde manier als binnen onze planeet Aarde, is iets wat theosofische auteurs altijd al hebben gezegd.⁽⁷⁾ Elk planeetwezen heeft een eigen karakteristiek en bevindt zich voorts in een andere fase van zijn huidige bestaansperiode. Er zijn zeer jonge planeten zoals Jupiter en Saturnus en oude planeten zoals Mercurius en Venus. Mercurius en Venus zijn met hun laatste levensfase bezig, hun zogenaamde ‘zevende Ronde’. Jonge planeten produceren veel meer vitaliteit dan de oude, precies zoals een peuter veel beweeglijker en vitaler is dan een volwassene. G. de Purucker vermeldt dat de planeet Jupiter op dit moment in een geboortefase is die hij de element-vuur-fase noemt.⁽⁸⁾ Het woord ‘vuur’ is hierbij een symbool voor substanties met een bepaald niveau van ethericiteit. Met de tijd zal de planeet Jupiter zich steeds meer materialiseren.

Die verschillen in karakteristiek en levensfase weerspiegelen zich in het gedrag van alle wezens die binnen deze planeten leven. En dat is uiteindelijk ook op het stoffelijke gebied merkbaar, onder andere in het type scheikundige reacties.

Wiskundige patronen rondom de polen

We eindigen dit korte artikel met een schitterende foto van de noordpool van Jupiter. Deze foto is genomen door een infraroodcamera. Dat wil zeggen dat de lichte plekken op de foto veel warmtestraling uitzenden en de donkere plekken juist weinig.

Op de foto zien we een centrale cycloon die wordt omgeven door acht andere cyclonen. Als je goed kijkt zie je dat de uitlopers van deze acht cyclonen elkaar raken. Op

onze Aarde zou dit feit erop duiden dat dit stelsel van cyclonen zeer instabiel is. De cyclonen fuseren of veranderen sterk van vorm. Maar hier op Jupiter lijkt dit een stabiele constellatie te zijn — hoewel de onderzoekers daarover pas zekerheid hebben als ze de planeet over twintig jaar weer eens bezoeken.

Overigens: boven de zuidpool van Jupiter zien we iets soortgelijks, alleen dan wordt de centrale cycloon omgeven door vijf in plaats van acht cyclonen, die keurig in een regelmatige vijfhoek gerangschikt staan. Op Saturnus treffen we een soortgelijk fenomeen aan: daar zien we boven de noordpool één cycloon in vorm van een gelijkzijdige zeshoek — alsof het een cel uit een bijenkorf is. U ziet: de planeten weerspiegelen wiskundige patronen. Wilt u meer weten over de wiskundige achtergrond van de Natuur? Dan raden we u aan het artikel 'De kosmische wortels van de wiskunde' uit *Lucifer* van oktober 2008, blz. 81-86 te lezen.

Referenties

1. Zie website <https://www.nasa.gov/>.
 2. *De Mahatmabrieven aan A.P. Sinnett*, Theosophical University Press, Den Haag 1979, brief nr. 23B, punt 11, blz. 181.
 3. G. de Purucker, *Esoteric Instructions, Vol. IV, Galaxies and Solar Systems: their Genesis, Structure, and Destiny*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 2015, blz. 46-47 (blz. 24-29 orig. Engelse editie).
 4. Zie ref. 3, blz. 59 (blz. 35 orig. Engelse editie), voetnoot 19.
 5. Zie ref. 1.
 6. Zie het onderzoek van de Russische onderzoeker Alexander Tchijevsky, onder andere weergegeven op de website van het HeartMath Institute: <https://www.heartmath.org/research/science-of-the-heart/global-coherence-research/>; zie ook G. de Purucker, *Studies in Occult Philosophy*. Theosophical University Press, Pasadena 1973, blz. 11-12, artikel 'Esoteric Hints on Cycles'.
 7. G. de Purucker, *Studies in Occult Philosophy*. Theosophical University Press, Pasadena 1973, blz. 318-323, artikel 'Heat and cold on Jupiter etc'; H.P. Blavatsky, *De Geheime Leer*. Theosophical University Press Agency, Den Haag 1988, deel 2, voetnoot op blz. 151-152 (blz. 136-137 orig. Engelse editie).
 8. G. de Purucker, *Esoteric Instructions, Vol. VII, The Doctrine of the Spheres*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 2016, blz. 69 orig. Engelse editie.
-

Uw Vragen

De innerlijke groei van dieren en planten

Reïncarneren dieren steeds in één soort?

Als een dierlijk wezen op een gegeven moment alles geleerd heeft wat een bepaalde vorm het wezen kan leren, zal het zich aangetrokken voelen tot een hogere levensvorm en dus daarin reïncarneren. Voor een dierlijk bewustzijn is elke vorm waarin het zich kleedt – leeuw, kat, schildpad of worm – niets anders dan een tijdelijke *leerschool*. Als deze leerschool dat wezen niets meer te leren heeft, als het alle vermogens die ertoe horen al heeft ontplooid, zal het daartoe geen attractie meer voelen en bij de eerstvolgende incarnatie overgaan naar een hogere klas van evolutie: een levensvorm die hem de kansen biedt méér van zijn innerlijke potenties naar buiten te brengen. Als het wezen zich eerst hulde in de vorm van een hagedis, neemt het misschien na korte of lange tijd de vorm aan van een vogel. Vogels ontplooiën gemiddeld genomen meer zorg voor hun nageslacht en vertonen een rijker sociaal gedrag dan reptielen. Alle ontwikkeling vindt op eigen kracht, van binnen naar buiten en geleidelijk plaats. Deze universele drang om sluimerende potenties te realiseren, zien we in alle natuurprocessen weerspiegeld. Gedreven door die drang ontplooit een baby zich tot een peuter, een peuter tot een kind, een kind tot een volwassene en een volwassene tot een geestelijk rijpere volwassene.

Die innerlijke capaciteiten nu zijn *grenzenloos*. Dat wil zeggen dat ooit, in de verre toekomst, een dierlijk wezen zichzelf rijp heeft gemaakt om over te stappen naar het natuurrijk ‘boven’ hem: het mensenrijk. En dat een mens zich rijp zal hebben gemaakt om over te stappen naar het natuurrijk boven het mensenrijk: de groep wezens die zo’n diepgaande wijsheid hebben ontplooid dat zij een geestelijke, leidende rol kunnen vervullen in de kosmos. Dan zijn we *beginnelingen* in de goddelijke leerschool geworden. Voor de duidelijkheid melden we hier nog dat het het *bewustzijn* is, dat van

het bewustzijn van een dier in een heel ander tempo kan functioneren dan het onze. Misschien is een minuut voor een vlieg wel te vergelijken met de ervaring die wij in een week opdoen. Hoeveel geuren en smaken en lichtsensaties verwerkt dat diertje in een middagje rondzoemen wel niet? Hoeveel interacties ervaart een mug, als hij in de avonduren met talloze soortgenoten een grote wolk vormt?

U zou kunnen vragen: hoe komt het dat we zoveel verschillende diersoorten op Aarde zien en dat een dierlijk wezen gedurende zijn incarnaties door talloze verschillende soorten heen gaat, terwijl

de ene vorm naar de andere overgaat. Zoals een kleuter uit zijn kleertjes groeit en grotere kleren nodig heeft, zo maakt het bewustzijn gebruik van vormen, lichamen. Het is dus niet zo dat een dierlijk lichaam zich tot een menselijk lichaam ontwikkelt. Het valt voor ons met ons beperkte menselijke begrip niet mee om ons voor te stellen wat een mug of vlieg gedurende één incarnatie leert. Maar bedenk dat

een wezen dat de menselijke leerschool doorloopt zich incarneert in een type lichaam dat alle mensen gemeen hebben? De oorzaak hiervan ligt in het type bewustzijn van de mens. Dat staat een fundamentele stap hoger dan dierlijk bewustzijn. G. de Purucker legt het in zijn mooie boek *De Mens in de Evolutie* als volgt uit: terwijl mensen zich op het mentaal-psychische vlak evolueren, evolueren dieren zich vooral

op het fysieke vlak. Dieren neigen tot lichamelijke specialisaties. De verschillende dierstammen hebben elk een ander karakter en produceren in de loop van de tijd bijvoorbeeld een lange slurf (olifanten), een zwemvorm (zoogdieren als walvissen en dolfijnen) of vleugels (vleermuizen). Mensen verschillen onderling ook enorm, maar niet op het lichamelijke vlak. Ons DNA verschilt nauwelijks van elkaar. Maar onze psychische kenmerken kunnen uitzonderlijk verschillen: twee mensen kunnen in hun *denken* in totaal verschillende werelden leven.⁽¹⁾

Hebben dieren karma?

Jazeker, omdat karma een woord is waarmee we een universeel gewoontepatroon aanduiden: een feit dat voor alle wezens in de Kosmos geldt. Elke actie heeft een bijbehorend gevolg. En elke gebeurtenis heeft een bijbehorende oorzaak gehad. Dat principe noemen we ‘karma’ of ‘de leer van gevolgen’. Nergens in de Kosmos treffen we totaal ongerichte chaos aan. Overal zien we achterliggende patronen en een logische opvolging van gebeurtenissen. Maar het kan soms lang duren voordat we die patronen ontdekken, voordat we ‘door de bomen het bos zien’.

Oorzaak en gevolg geldt dus voor mens en dier, voor goddelijke en atomaire bewustzijnen, voor alles en iedereen. Dieren leren net als alle andere wezens door oorzaak en gevolg: ze ervaren de gevolgen van hun daden en trekken daaruit hun lessen. Een hond die een slok zeewater drinkt, doet dat hoogstwaarschijnlijk maar één keer, want zijn maag protesteert ertegen. Een hond die op zijn baas wacht, staat bij een deur of op een bepaalde plek op het erf. Hij weet dat zijn baas via die route binnenkomt. Een vos die in een klem zit en sterft, wordt gestimuleerd om een manier te vinden om zoiets te

voorkomen. Bedenk immers dat doodgaan slechts een tijdelijke slaapfase is. Dieren die door een uiterlijke oorzaak sterven leren daarvan.

Wat dieren niet hebben is *moreel* karma. Een dier kan nog niet denken. Zijn mentale en spirituele vermogens, waaronder zijn geweten, zijn nog niet actief. Je kunt een kat het niet kwalijk nemen dat hij muizen beloert en probeert te doden.

Hebben planten ook een ziel?

Planten reageren op hun omgeving en handelen ook uit eigen kracht. Dat is volgens ons alleen te verklaren als achter de plantaardige vorm een bewust wezen werkt, oftewel, als er een ziel door de plantaardige vorm werkt.

Planten zijn in feite heel gevoelige wezens. Zij reageren op allerlei uiterlijke prikkels zoals zonlicht, vraat, geluiden (muziek). Als een plant wordt aangevretten, verspreidt deze soms alarmstoffen in de lucht. Buurplanten die deze stof waarnemen zijn dan gewaarschuwd. Zij gaan dan stoffen in hun bladeren aanmaken die hen minder aantrekkelijk maken voor vraat-insecten. Planten reageren ook sterk op gevoelens. Een kamerplant die als zielloos ding wordt gezien, zal verkommeren. Een plant die met toewijding wordt verzorgd, groeit prachtig uit.

Deze uitleg kan, rekening houdend met de grote verschillen in ontwikkelingsstadium, op alle dingen in de kosmos worden toegepast. De totale Kosmos leeft en alles daarbinnen dus ook. Dus ja, een plant heeft een ziel, of beter gezegd, is een ziel. Dat wezen is in zijn diepste kern een centrum of ‘druppel’ van het Ene Kosmische Leven en bezig om steeds meer van zijn kosmische mogelijkheden naar buiten te brengen. Elk wezen is een ‘pelgrim’ die gedurende vele miljarden jaren trede

na trede van de kosmische levensladder beklimt.

Typerend voor planten is het feit dat hun bewustzijn nog niet veel grip heeft op de wezens – de cellen en atomen – die hun lichaam samenstellen. Bij een hoogontwikkeld dier als een zoogdier of vogel gedragen alle organen zich als één vitaal, samenhangend systeem dat zo nodig snel en doelgericht kan reageren. Bij planten zie je dat de onderdelen een zekere autonomie hebben. Een stek kan uitgroeien tot een complete plant. De takken, bladeren en wortels van een boom zijn wel gehoorzaam aan het ‘algemene beleid’ (in de lente gaan ze bijvoorbeeld allemaal tegelijk uitgroeien) maar laten ook zelfstandige groei zien. Bij een serie graspollen is niet uit te maken of we kunnen spreken van een individueel wezen of van een menigte wezens die zich verenigd hebben.

Is het kappen van een boom moord?

Vanuit de Theosofie bezien betekent het kappen van een boom het vroegtijdig beëindigen van zijn uiterlijke leven. Het wezen erachter wordt niet vernietigd, want dat kan niet. Bewustzijn kan niet vernietigd worden, zomin als het kan worden gecreëerd. Maar het uiterlijke lichaam van een boomwezen kan wel vernietigd worden.

Wat is dan het gevolg van zo’n actie? De boom verliest een ervaringskans en zal weer moeten wachten op een volgende cyclus (de volgende lente) om te proberen te ontkiemen. Het wezen loopt een zekere vertraging op in zijn evolutie. Daarnaast heeft het kappen invloed op alle wezens die meer of minder afhankelijk waren van die boom. Het kappen van een boom heeft veel minder vergaande consequenties dan het doden van een mens, kortom, dan een moord. Een boombewustzijn is veel minder ver ontwikkeld dan een men-

selijk bewustzijn. Het afbreken van het leven van een mens is een zware ingreep in zijn evolutie en dat van alle betrokkenen. Het heeft grote spirituele, mentale, psychische en lichamelijke gevolgen. De karmische gevolgen voor diegene die bewust een moord pleegt, zijn dienovereenkomstig groot.

Een boom vervult in het 'spirituele ecosysteem' van de Planeet een andere rol dan een mens. Niettemin is er sprake van een levend en groeiend wezen. We zullen daarom altijd respectvol met bomen en planten moeten omgaan. In de oudheid al wezen wijzen zoals Plato en koning Ashoka erop, dat we voorzichtig met wouden moeten omgaan. Het zinloos kappen van bomen is niet alleen nadelig voor het boomwezen zelf, maar zal ook op ons terugslaan, want karma werkt altijd en overal.

Bedenk overigens dat 'niet-kappen' ook een actie is. Het nalaten daarvan kan ook grote gevolgen hebben. Denk bijvoorbeeld aan bomen die dreigen om te vallen.

Blijven onze mensheid en het dierenrijk altijd verbonden met deze planeet Aarde?

Ja, zolang we nog iets te leren hebben binnen de leerschool Aarde. En dat zal zeker nog menig miljard jaar het geval zijn! Wel zullen wij mensen ons denkvermogen leren verruimen voorbij de grenzen van de stoffelijke sfeer, waardoor we ontdekken dat wij als denkers een rol te vervullen hebben binnen de *gehele* Planeet en het *gehele* Zonnestelsel, inclusief hun meest spirituele sferen.

Is de ontwikkeling van de mensheid een constante, egaal stijgende lijn?

Kijk eens hoe we met dieren omgaan. Is dat een teken van stijgende beschaving?

Het is inderdaad een signaal van een spiritueel stijgende beschaving indien mensen spontaan dieren als gelijkwaardige wezens behandelen, met mildheid en wijsheid. Dieren zijn niet gelijk aan ons, ze hebben niet dezelfde behoeften, maar ze zijn wel degelijk gelijkwaardig. Hoe we onze samenleving op dit moment moeten beoordelen, laten we op dit moment aan uw eigen oordeelsvermogen over. Duidelijk is dat er stappen vooruit zijn gedaan sinds de 19e eeuw: vivisectie door wetenschappers is alleen mogelijk na uitdrukkelijke toestemming en een boer kan zijn vee niet ongestraft meer verwaarlozen. Maar Nederland heeft wel ruim baan gegeven aan een bio-industrie die miljoenen en miljoenen kippen, koeien en varkens omvat. Als we zien naar hoe vroegere culturen omgingen met dieren, komen we zowel signalen tegen van groot begrip als van groot onbegrip. Een schitterend voorbeeld van mededogen voor het dierenrijk gaf keizer Ashoka uit India. Maar vaak ook werden dieren gezien als louter middelen om de eigen behoeften te vervullen. Vandaar wellicht de vraag: gaat de ontwikkeling van de mensheid in een constante egale lijn? Welnu: *nee*, het gaat altijd in een golfbeweging. Perioden van relatief krachtig spiritueel idealisme – en dus respect voor al wat leeft – worden afgewisseld met perioden waarin het 'ik, ik, ik' domineert en de ware betekenis van het leven wordt vergeten. Dat soort perioden leidt tot allerlei vormen van onderdrukking, zowel van mens als van dier. De grote uitdaging waar wij als mensheid voor staan, is om de beschavingspieken steeds wat krachtiger en inspirerender te maken en de beschavingsdalen steeds minder laag te maken, alvorens we ze weer opwaarts weten te richten.

De oorzaak van deze golfbeweging is het feit dat niet elk mens even ver is

op het pad. Ook de groepen die moreel en verstandelijk nog veel te leren hebben, zullen en moeten zich op een gegeven moment manifesteren, hun levens leiden en de gevolgen van hun handelen in vorige levens ervaren. Alleen zo kunnen ze groeien.

Wie beseft dat elke generatie bestaat uit een (iets) andere groep reïncarnerende ego's, met een andere karakteristiek en een andere karmische achtergrond, zal ook beseffen dat elke generatie een stap vooruit kan doen *vanaf het punt waar zij staat*. Dat laatste, dat startpunt, kan dus per generatie verschillen.

Kortom, een wijs man weet dat zijn altruïstisch werk nooit ophoudt: elke nieuwe generatie is een 'nieuw project'.

Referentie

1. G. de Purucker, *De Mens in de Evolutie*. Stichting I.S.I.S., Den Haag 1985, blz. 168-169.

Activiteiten Agenda

Lezingen augustus-oktober 2018 in Den Haag en overige steden

Het geheim van geluk

We zijn er allemaal naar op zoek en weten eigenlijk niet wat het is: geluk. Soms zeggen we achteraf: “Toen waren we gelukkig, maar het ging zo snel voorbij.” Steeds weer wenkt het en steeds weer wijkt het, het glijdt als zand door je handen. Toch bestaat er een duurzaam geluk. Want net zoals je het menselijk bewustzijn in verschillende aspecten kan verdelen, zo zijn er verschillende soorten geluk. Sommige spatten al snel als een zeepbel uiteen, maar andere soorten geluk zijn duurzamer. De grote paradox is dat alleen als je jezelf vergeet, je die blijvende gelukzaligheid kunt vinden. De weg naar dat duurzame geluk is daarom de weg in jezelf. Vandaar dat in de lezingen uitvoerig wordt stilgestaan bij het menselijke bewustzijn; bij het blijvende en het vergankelijke deel van de mens. Bovendien wordt op het pad gewezen – dat jezelf bent – dat je moet gaan, wil je in de bewustzijnstoestand van gelukzaligheid verkeren. De lezing gaat ook in op de cursus Anders Denken die dit najaar weer van start gaat.

31 augustus 2018 in *Amsterdam*
05 september 2018 in *Middelburg*
11 september 2018 in *Arnhem*
16 september 2018 in *Eindhoven*
18 september 2018 in *Rotterdam*
24 september 2018 in *Leiden*
25 september 2018 in *Utrecht*

Den Haag:

10 oktober 2018 **Eenheid, mededogen en geluk**
17 oktober 2018 **Eb en vloed in het leven**
24 oktober 2018 **Hoe om te gaan met verdriet**
31 oktober 2018 **De weg naar geluk**

Mystiek in mythen, legenden en sprookjes

Wie van ons heeft zich niet verwonderd over de soms vreemde verhalen uit de oudheid; over de Griekse goden, de verhalen van helden, de betoverde zwanen. Kinderen krijgen er geen genoeg van ze te horen. En ook volwassenen weten soms nog alle details van die merkwaardige

sprookjes, mythen en legenden. Deze verhalen bevatten vaak een diepere waarheid en wijsheid. Als je achter de beeldspraak probeert te kijken, zie je een schitterend, spiritueel, gouden licht, dat nog steeds inspireert.

28 september 2018 in *Amsterdam*
03 oktober 2018 in *Middelburg*
07 oktober 2018 in *Eindhoven*
09 oktober 2018 in *Arnhem*
16 oktober 2018 in *Rotterdam*
22 oktober 2018 in *Leiden*
30 oktober 2018 in *Utrecht*

De Grote Piramide, een inwijdingstempel

Was de Grote Piramide in Egypte een graf? Geleerden beweren het. Er zijn echter zoveel feiten die deze theorie niet ondersteunen. Zou de Piramide een inwijdingstempel kunnen zijn geweest? Als je de theosofische visie op inwijding bestudeert, dan blijkt dat de Piramide het inwijdingsverhaal uitbeeldt. Voor wie geïnteresseerd is in het oude Egypte, maar zeker ook voor wie weet dat de mens een mysterie is, is deze lezing een *must*.

26 oktober 2018 in *Amsterdam*

De Borobudur en de Buddha

Honderdduizenden toeristen trekken jaarlijks naar het schitterende tempelcomplex in Midden-Java, met zijn honderden Buddha-beelden en kilometerslange reliëfs. De Borobudur is niet alleen maar een prachtig bouwwerk, het vertelt ook over het leven, de beproevingen en overwinningen van de Buddha. Toch is het niet slechts een historisch monument, want iedereen kan het pad bewandelen dat de Buddha gegaan is en dat op symbolische wijze is vormgegeven in de Borobudur. We kunnen dat allemaal, omdat in onszelf alle vereiste vermogens zitten om zelf een Buddha te worden.

31 oktober 2018 in *Middelburg*

Lucifer®

Colofon

Redactie: Barend Voorham,
Henk Bezemer, Bianca Peeters,
Rob Goor, Erwin Bomas, Bouke van
den Noort

Eindredactie: Herman C. Vermeulen

Redactieadres: Joke de Jong-van Wijk,
Mosselkreekstraat 53,
4335 TG Middelburg,
Tel. 0118-436394
(b.g.g.: 070 - 346 15 45)
e-mail: luciferred@stichtingisis.org

Reacties: De redactie houdt zich het
recht voor om ingekomen stukken te
selecteren en in te korten.

Abonnementen: kunnen op ieder
gewenst tijdstip ingaan, gelden voor
het hele kalenderjaar en worden
automatisch verlengd, indien ze niet
voor 1 december van het lopende
abonnementsjaar schriftelijk zijn
opgezegd. Dit is niet van toepassing op
cadeau-abonnementen.

Abonnementsprijzen:
Papieren abonnement
€ 26,50 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 4,60
Digitaal abonnement
€ 15,00 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 2,50
Prijswijzigingen voorbehouden,
IBAN: NL19TRIO0786911905

Uitgeverij: Stichting I.S.I.S.,
Blavatskyhuis, De Ruijterstraat 72-74,
2518 AV Den Haag, tel. 070-346 15 45,
fax 070-345 24 67
e-mail: lucifer@stichtingisis.org
internet: www.stichtingisis.org
Aanvragen van *Lucifers* kan ook via het
contactformulier op deze site.
ISSN 1382-2942

© Stichting I.S.I.S.
Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd of openbaar gemaakt in enige
vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch,
mechanisch, door fotokopieën, opnamen of
enige andere manier, zonder voorafgaande
toestemming van de uitgever.

Stichting I.S.I.S.

De naam I.S.I.S. staat voor
International Study-centre for
Independent Search for truth.

Het doel van Stichting I.S.I.S. is het
vormen van een kern van Universele
Broederschap, door het bestuderen
en verspreiden van kennis over de
geestelijke achtergrond van mens en
kosmos, vrij van dogmatiek.

Stichting I.S.I.S. doet dit via cursussen,
lezingen, ondersteuning bij waarheids-
onderzoek, het uitgeven, verkopen en
uitlenen van boeken en tijdschriften,
en het stimuleren van de praktische
toepassing van die kennis.

Stichting I.S.I.S. is per definitie
boven-religieus en boven-politiek,
en ontvangt geen overheidssubsidie.
Alle werkzaamheden van Stichting
I.S.I.S. worden verricht op basis van
vrijwilligheid. De organisatie kent geen
betaalde functionarissen.

Stichting I.S.I.S. is niet verantwoordelijk
voor enigerlei verklaring of mening, die
in dit blad wordt gepubliceerd, tenzij
dit uitdrukkelijk wordt vermeld.

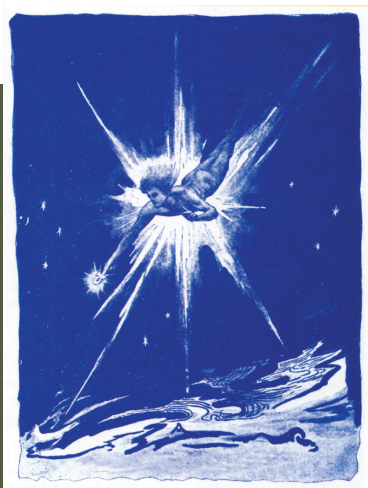

Stichting I.S.I.S. is een algemeen nut
beogende instelling, ANBI nummer:
50872. Zie voor de mogelijkheid om de
stichting financieel te steunen:
www.anbi.nl.

Stichting I.S.I.S.

Centraal in het werk van Stichting I.S.I.S. staan de volgende uitgangspunten:

1. De essentiële eenheid van al het bestaande.
2. Op grond daarvan: broederschap als feit in de natuur.
3. Respect voor ieders vrije wil (gebruikt vanuit deze gedachte van universele broederschap).
4. Respect voor ieders vrijheid de eigen levensvisie op te bouwen.
5. Ondersteuning geven bij het opbouwen en verdiepen van de eigen levensvisie en bij het toepassen ervan in de praktijk van het leven.

Waarom dit tijdschrift *Lucifer* heet

Lucifer betekent letterlijk Licht-brenger.

Iedere cultuur in Oost en West heeft zijn lichtbrengers: inspiratoren die de aanzet geven tot geestelijke groei en maatschappelijke vernieuwing. Zij stimuleren de mens tot zelfstandig denken en leven in besef van broederschap.

Altijd worden ze tegengewerkt en belasterd door de gevestigde orde. Altijd zijn er mensen die zich daardoor niet laten afschrikken en hun wijsheid onbevooroordeeld benaderen en onderzoeken.

Voor hen is dit tijdschrift bedoeld.

“... de titel die voor ons tijdschrift werd gekozen, slaat evenzeer op goddelijke ideeën als op de rebellie van de held in Miltons *Paradise Lost* ...

Wij werken voor ware Religie en Wetenschap, vóór feiten en tegen verzinsels en vooroordeel. Het is onze plicht – net als die van de natuurwetenschap – licht te werpen op natuurfeiten die tot nu toe waren gehuld in de duisternis van de onwetendheid ... Maar de natuurwetenschap is maar één aspect van Wetenschap en Waarheid. De wetenschap van de ziel en van de ethiek, oftewel de Theosofie, de kennis van goddelijke waarheid, is nog veel belangrijker ...”

(Helena Petrovna Blavatsky in het eerste nummer van *Lucifer*, september 1887)